

ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK AZ IMAÓRÁK LITURGIÁJÁRÓL

I. FEJEZET

AZ IMAÓRÁK LITURGIÁJÁNAK, VAGYIS A SZENT ZSOLOZSMÁNAK JELENTŐSÉGE AZ EGYHÁZ ÉLETÉBEN

1. Isten népének hivatalos és közösségi imáját méltán tartjuk az Egyház egyik legelső feladatának. A megkeresztelték már kezdettől fogva „kitartottak az apostolok tanításában és közösségében, a kenyértörésben és az imádságban” (ApCsel 2, 42). Az Apostolok Cselekedeteinek könyve nem egyszer tanúsítja, hogy a keresztény közösség egy szívvel-lélekkel imádkozott.¹

Az ősegyház iratai szintén arról tanúskodnak, hogy meghatározott időpontokban a hívek egyénileg is imádkoztak. Később különböző vidékeken szokásba jött, hogy közös imádkozásra fordítsák a nap egy-egy kiemelkedő időpontját: a nappal utolsó óráját, amikor beesteledik és lámpát gyújtanak, vagy pedig a nappal első óráját, midőn az éjszaka a hajnalcsillag felkeltével véget ér.

Az idők folyamán több más órát is közös imával szenteltek meg. E szokások kezdeteit az egyházatyák felfedezték az Apostolok Cselekedeteiben. Itt ugyanis szó esik a nap harmadik órájában együtt tartózkodó tanítványokról.² Az Apostolok feje „hat óra tájban fölment a tetőre imádkozni” (10, 9); „Péter és János a kilencórai imádság idején fölmentek a templomba” (3, 1); „Pál és Szilas éjfélkor imádkoztak és zsoltárt énekelve dicsőítették az Istent” (16, 25).

2. Az ilyen közös imádkozások lassanként egymást követő imaórák meghatározott formáját vették fel. Az imaóráknak ez a liturgiája vagyis az olvasmányokkal kibővített

¹ Vö. ApCsel 1, 14; 4, 24; 12, 5. 12; vö. Ef 5, 19–21.

² Vö. ApCsel 2, 1–15.

szent zsoltosma főképpen istendicséret és könyörgés, az Egyház imája Krisztussal és Krisztushoz.

I. KRISZTUS IMÁJA

Az Atyához imádkozó Krisztus

3. Amikor az Ige – aki az Atyától származik és az ő dicsőségének kisugárzása – eljött, hogy Isten életében részesítse az embereket, mint „az új és örök szövetség főpapja, Krisztus Jézus, magára véve az emberi természetet, a földi számkivetettek között felcsendítette azt a himnuszt, amely a mennyei hazában öröktől fogva zeng”.³ Ettől kezdve felhangzik Isten dicsérete Krisztus szívében az imádás, az engesztelés és a közbenjárás emberi szavaival. Mindezt az emberiség új fejedelmeként, mint Isten és az emberek Közvetítője intézi az Atyához, az emberek nevében és javára.

4. Isten Fia, „aki egy az Atyával” (vö. Jn 10, 30) és aki a világba belépve kijelentette: „Nézd, megyek, Istenem, hogy teljesítsem akaratomat” (Zsid 10, 9; vö. Jn 6, 38), imádságos életének szép bizonyosságát ajándékozta nekünk. Az evangéliumok ugyanis gyakorta mutatják be őt imában: amikor az Atya kinyilvánítja, hogy tőle van Jézus küldetése;⁴ mielőtt Urunk apostolokat hív,⁵ amikor áldást mond Istennek a kenyérszaporítás alkalmával,⁶ színében elváltozik a hegyen,⁷ a süketnémát meggyógyítja⁸ és Lázárt feltámasztja,⁹ mielőtt Pétert hitvallásra ösztönzi,¹⁰ amikor a tanítványokat imádságra oktatja,¹¹ vagy midőn azok vissza-

³ A II. Vat. Zsin. *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról, 83.

⁴ Lk 3, 21–22.

⁵ Lk 6, 12.

⁶ Mt 14, 19; 15, 36; Mk 6, 41; 8, 7; Lk 9, 16; Jn 6, 11.

⁷ Lk 9, 28–29.

⁸ Mk 7, 34.

⁹ Jn 11, 41 sköv.

¹⁰ Lk 9, 18.

¹¹ Lk 11, 1.

térnek küldetésükből,¹² a kisgyermek megáldása alkal-mával,¹³ és amikor Péterért könyörög.¹⁴

Jézus napi tevékenysége szorosan kapcsolódott az imád-sághoz, sőt mintegy abból fakadt, mert a pusztába vagy a hegyre is elvonult imádkozni¹⁵ kora hajnalban felkelve¹⁶ vagy késő éjszakáig virrasztva¹⁷ Isten imáadásában.¹⁸

Joggal feltételezhetjük, hogy részt vett azokban az imák-ban, amelyeket közösen mondtak a zsinagógában, ahová „szokása szerint”¹⁹ tért be szombaton, vagy a templomban, amelyet az imádság házának nevezett,²⁰ és részt vett a jám-bor izraeliták napi imáiban is. Étkezések alkalmával el-mondta az Istent áldó hagyományos fohászokat; erről kife-jezetten is említés történik a kenyérszaporításnál,²¹ utolsó vacsoráján,²² az emmauszi étkezésnél²³ és amikor himnuszt énekelt tanítványaival.²⁴

Az Isteni Mester szenvedése közeledtével,²⁵ az utolsó vacsorán,²⁶ halálküzdelmében²⁷ és a kereszten²⁸ – élete vé-géig arról tanúskodott, hogy imádság élteti messiási szolgál-atát és húsvéti életáldozatát. Ő ugyanis „meghallgatásra ta-lált hódolatáért”, mert „földi életében hangosan kiáltozva, könnyek között imádkozott, s könyörgött ahhoz, aki meg tudta menteni a haláltól” (Zsid 5, 7) és a keresztt oltárán

¹² Mt 11, 25 sköv.; Lk 10, 21 sköv.

¹³ Mt 19, 13.

¹⁴ Lk 22, 32.

¹⁵ Mk 1, 35; 6, 46; Lk 5, 16; vö. Mt 4, 1 párh.; Mt 14, 23.

¹⁶ Mk 1, 35.

¹⁷ Mt 14, 23. 25; Mk 6, 46. 48.

¹⁸ Lk 6, 12.

¹⁹ Lk 4, 16.

²⁰ Mt 21, 13 párh.

²¹ Mt 14, 19 párh.; Mt 15, 36 párh.

²² Mt 26, 26 párh.

²³ Lk 24, 30.

²⁴ Mt 26, 30 párh.

²⁵ Jn 12, 27 sköv.

²⁶ Jn 17, 1–26.

²⁷ Mt 26, 36–44 párh.

²⁸ Lk 23, 34. 46; Mt 27, 46; Mk 15, 34.

végbevitt áldozattal „örökre tökéletessé tette a megszenteltek” (Zsid 10, 14); végül, feltámadva a halálból, mindenkor él és imádkozik értünk.²⁹

II. AZ EGYHÁZ IMÁJA

Az imádság parancsa

5. Jézus megparancsolta, hogy amit ő cselekedett, azt mi is tegyük meg. Gyakran mondotta ugyanis: „imádkozzatok”, „kérjétek”, „zörgessetek”³⁰ „a nevemben”.³¹ Az imádság mintáját is közölte: ezt az Úr imájának nevezzük;³² figyelmeztetett, hogy szükséges az imádság,³³ és hogy az legyen alázatos,³⁴ éber,³⁵ állhatatos, az Atya jóságában bízó,³⁶ szándékában tiszta, és tartsa szem előtt Isten szentségét.³⁷

Az apostolok pedig, akik leveleikben sűrűn hoznak főleg dicsőítő és hálaadó imaszövegeket, maguk is felhívják figyelmünket az imádságra: a Szentlélekben,³⁸ Krisztus által³⁹ az Atyának felajánlott,⁴⁰ állhatatos⁴¹ és folytonos imára, annak megszentelő erejére is;⁴² buzdítanak a dicséret,⁴³ a há-

²⁹ Vö. Zsid 7, 25.

³⁰ Mt 5, 44; 7, 7; 26, 41; Mk 13, 33; 14, 38; Lk 6, 28; 10, 2; 11, 9; 22, 40. 46.

³¹ Jn 14, 13 sköv.; 15, 16; 16, 23 sköv. 26.

³² Mt 6, 9–13; Lk 11, 2–4.

³³ Lk 18, 1.

³⁴ Lk 18, 9–14.

³⁵ Lk 21, 36; Mk 13, 33.

³⁶ Lk 11, 5–13; 18, 1–8; Jn 14, 13; 16, 23.

³⁷ Mt 6, 5–8; 23, 14; Lk 20, 47; Jn 4, 23.

³⁸ Róm 8, 15. 26; 1 Kor 12, 3; Gal 4, 6; Júd 20.

³⁹ 2 Kor 1, 20; Kol 3, 17.

⁴⁰ Zsid 13, 15.

⁴¹ Róm 12, 12; 1 Kor 7, 5; Ef 6, 18; Kol 4, 2; 1 Tessz 5, 17; 1 Tim 5, 5; 1 Pét 4, 7.

⁴² 1 Tim 4, 5, Jak 5, 15 sköv.; 1 Jn 3, 22; 5, 14 sköv.

⁴³ Ef 5, 19 sköv.; Zsid 13, 15; Jel 19, 5.

laadás,⁴⁴ a kérés⁴⁵ és a mindenkit belefoglaló közbenjárás imájára.⁴⁶

Az Egyház folytatja Krisztus imáját

6. Minthogy az ember egészen Isten műve, a Teremtő uralmát köteles elismerni és megvallani. Ezt a vallásos emberek minden időben meg is tették azzal, hogy imádkoztak.

Az Istenhez intézett imának viszont kapcsolódnia kell Krisztushoz, aki minden ember Ura, az egyetlen Közvetítő.⁴⁷ csak általa nyílik út számunkra az Istenhez.⁴⁸ Krisztus ugyanis olyan szorosan kapcsolja magához az egyetemes emberi közösséget,⁴⁹ hogy összefüggés jön létre az ő imája és az egész emberiség imádsága között. Az ember vallásos törekvése ugyanis Krisztusban, csakis őbenne kapja meg üdvösséget termő értékét és éri el célját.

7. Krisztusnak sajátos és igen szoros a kapcsolata azokkal az emberekkel, akiket – az újjászületés szentsége révén – mint tagokat beépít testébe, amely az Egyház, így szétáramlik a Főből az egész Testbe mindaz a gazdagság, ami a Fiúé: a Szentlélek egyesítő ereje, az igazság, az élet és a részesedés isteni fiúságában, amely köztünk lakozása idején egész imaéletéből sugárzott.

Krisztus papságában is részesedik az Egyház egész teste úgy, hogy a megkeresztelteket az újjászületés és a Szentlélek kenete lelki házzá és szent papsággá szenteli fel,⁵⁰ képességet nyernek az Újszövetség istentiszteletére, amely

⁴⁴ Kol 3, 17; Fil 4, 6; 1 Tessz 5, 17; 1 Tim 2, 1.

⁴⁵ Róm 8, 26; Fil 4, 6.

⁴⁶ Róm 15, 30; 1 Tim 2, 1 sköv.; Ef 6, 18; 1 Tessz 5, 25; Jak 5, 14. 16.

⁴⁷ 1 Tim 2, 5; Zsid 8, 6; 9, 15; 12, 24.

⁴⁸ Róm 5, 2; Ef 2, 18; 3, 12.

⁴⁹ Vö. A II. Vat. Zsin. *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról, 83.

⁵⁰ A II. Vat. Zsin. *Lumen Gentium* kezdetű dogmatikai konstitúciója az Egyházzal, 10.

nem a mi erőinkből merít, hanem Krisztus érdeméből és ajándékozásából.

„Nem adhatna Isten nagyobb ajándékot az embereknek, mint azt, hogy Igéjét, aki által teremtett mindent, fejükké teszi, őket viszont, mint tagokat illeszti a Főhöz, hogy ő legyen az Isten Fia és az ember fia, egyazon Isten az Atyával, egyként ember az emberekkel. Ezért, amikor könyörögve szólunk Istenhez, ne vonatkoztassunk el a Fiútól, és amikor imádkozik a Fiú Teste, ne válassza külön magától a Főt, és ő legyen a mi Urunk, Jézus Krisztus, az Isten Fia, Testének egyetlen üdvözítője, aki egyszerre imádkozik értünk, imádkozik bennünk, mint Fejünk, imádást kap tőlünk, mint Istennünk. Ismerjük fel tehát a magunk szavait őbenne és az ő szavait mibennünk.”⁵¹

A keresztény ima méltósága tehát abban áll, hogy részesedik magának az Egyszülöttnek Atyja iránt érzett szeretetében és abban az imádságban, amelyet ő földi életében foglalt szavakba, és amely most megszakítás nélkül állandósul az egyetemes Egyházban és annak minden tagjában, az egész emberiség nevében és üdvösségére.

A Szentlélek tevékenysége

8. Az imádkozó Egyház egységét a Szentlélek hozza létre, minthogy ő ugyanaz Krisztusban,⁵² az Egyház egészében és minden egyes megkeresztelt emberben. Maga a „Szentlélek segít gyengeségünkön” és „ő maga könyörög helyettünk, szavakba nem önthető sóhajtozásokkal” (Róm 8, 26): ő árasztja belénk, mint a Fiú Lelke a „fogadott fiúság Lelkét, általa szólítjuk: Abba, Atya!” (Róm 8, 15; vö. Gal 4, 6; 1 Kor 12, 3; Ef 5, 18; Júd 20) Nincs tehát keresztény ima a Szentlélek tevékenysége nélkül; ő egyesíti az egész Egyházat és a Fiú által az Atyához vezeti.

⁵¹ Szt. Ágoston: *Enarrat. in psalm.* 85, 1: CCL 39, 1176.

⁵² Vö. Lk 10, 21, Jézus „kitörő örömmel dicsőítette az Istent a Szentlélekben, ezekkel a szavakkal; »Dicsőítelek, Atyám...«”.

Az imádság közösségi jellege

9. Az Úr és az apostolok példáját és parancsát – hogy mindenkor és állhatatosan imádkozzunk – nem tarthatjuk tehát csupán törvénynek, szabálynak; ellenkezőleg, ezek hozzátartoznak magának az Egyháznak mint közösségnek legigazibb lényegéhez. Az Egyháznak pedig imádságával is ki kell nyilvánítania közösségi jellegét. Ezért, amikor az Apostolok Cselekedeteiben először lép színre a hívők közössége, mindjárt imádkozó gyülekezetként jelenik meg „az asszonyokkal, Máriával, Jézus Anyjával, és testvéreivel” (ApCsel 1, 14). „A sok hívő mind egy szív, egy lélek volt” (ApCsel 4, 32): egységük alapja pedig az Isten szava, a testvéri közösség, az imádság és az Eucharisztia.⁵³

Jóllehet mindig szükséges és ajánlatos⁵⁴ a magányban, zárt ajtók mögött mondott imádság,⁵⁵ és az Egyház tagjai ezt is Krisztus által a Szentlélekben végzik, a közösség imáját mégis különleges méltóság illeti meg, minthogy Krisztus maga mondta: „Ahol ketten vagy hárman összegyűlnek a nevemben, ott vagyok közöttük” (Mt 18, 20).

III. AZ IMAÓRÁK LITURGIÁJA*Az idő megszentelése*

10. Mivel Krisztus megparancsolta: „Szüntelen kell imádkozni és nem szabad belefáradni” (Lk 18, 1), azért az Egyház, hűségesen tartva magát ehhez az intelemhez, sosem szűnik meg imádkozni, és így buzdít bennünket: „Mutasuk be (Jézus) által Istennek szüntelenül a dicséret áldozatát” (Zsid 13, 15). E parancsnak nem csupán az Eucharisztia ünneplésével teszünk eleget, hanem más módon is, főleg a zsolozsma révén. Ennek – ősi keresztény hagyo-

⁵³ Vö. ApCsel 2, 42 (gör.).

⁵⁴ Vö. Mt 6, 6.

⁵⁵ Vö. A II. Vat. Zsin. *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról, 12.

mány alapján – a többi liturgikus cselekménnyel szemben az a sajátossága, hogy a nap és az éjszaka egész tartamát megszenteli.⁵⁶

11. Minthogy tehát a napnak és az egész emberi tevékenységnek megszentelése egyik célja a zsolozsmának, azért megújítása úgy történik, hogy imaóráival, amennyire csak lehetséges, feleljen meg a tényleges időpontnak és ugyanakkor vessen számot a mai élet körülményeivel is.⁵⁷

Éppen ezért igen ajánlatos az imaórák végzésében ragaszkodni ahhoz az időponthoz, amely legjobban megközelíti az egyes imaórák tényleges időpontját, hogy egyrészt a napot valóban megszenteljük, másrészt az imaórákat igazi lelki haszonnal végezzük.⁵⁸

Kapcsolat a zsolozsma és az Eucharisztia között

12. Az Eucharisztia megünneplése, „a keresztény közösség egész életének központja és csúcsa”,⁵⁹ istendicséret és hálaadás, az üdvösség misztériumainak emlékezete, könyörgés és a mennyei dicsőség elővételezése; ezeket terjeszti ki a zsolozsma a nap különböző óráira.⁶⁰

Magát az eucharisztikus ünneplést viszont igen jól készíti elő a zsolozsma, minthogy megteremti és erősíti az Eucharisztia gyümölcsöző ünnepléséhez szükséges lelki feltételeket: a hitet, a reményt, a szeretetet, az áhítatot és az önmegtartóztatás szellemét.

⁵⁶ Vö. A II. Vat. Zsin. *Sacrosanctam Concilium* kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról, 83–84.

⁵⁷ Vö. *Uo.*, 88.

⁵⁸ Vö. *Uo.*, 94.

⁵⁹ Vö. A II. Vat. Zsin. *Presbyterorum ordinis* kezdetű határozata a papi szolgálatról és életéről, 5.

⁶⁰ A II. Vat. Zsin. *Christus Dominus* kezdetű határozata a püspökök lelkipásztori hivatásáról, 30.

Krisztus a zsolozsmában papi tisztét gyakorolja

13. Krisztus „az emberek megváltásának és Isten tökéletes dicsőítésének művét”⁶¹ nemcsak akkor végzi – a Szentlélekben, az Egyház által –, amikor tart az Eucharisztia ünneplése, vagy folyik a szentségek kiszolgáltatása, hanem ezeken kívül elsősorban akkor, amikor a zsolozsmát végzik.⁶² Ezen ő maga jelen van, amíg együtt a közösség, amíg Isten szavát hirdetik s „amíg könyörög és imádkozik az Egyház.”⁶³

Az emberek megszentelődése

14. A zsolozsmában úgy jön létre az emberek megszentelődése,⁶⁴ és úgy valósul meg Isten tisztelete, hogy benne valamiféle csere történik, illetve párbeszéd folyik Isten és az emberek között: „Isten szól népéhez...”, a nép pedig erre énekkel és imádsággal felel Istennek.”⁶⁵

A zsolozsma a résztvevők számára eleve a megszentelődés bőséges forrása Isten üdvösséges szava révén, amely itt igen jelentős szerepet tölt be. A Szentírásból ugyanis olvasmányokat veszünk, Istennek a zsoltárokból ajkunkra adott szavait énekeltük; ugyancsak a Szentírás ihletése és ösztönzése árad szét a többi imán, könyörgésben és éneken is.⁶⁶

Ezért, amikor felolvassák, amit „tanításunkra megírtak” (Róm 15, 4), sőt akkor is, amikor az Egyház imádkozik vagy énekel, erősödik a résztvevők hite, Isten felé emelkedik a szívük, hogy lelki áldozatot mutassanak be neki és kegyelmét egyre gazdagabban kapják meg.⁶⁷

⁶¹ A II. Vat. Zsin. *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról, 5.

⁶² Vö. *Uo.*, 83, 98.

⁶³ *Uo.*, 7.

⁶⁴ *Uo.*, 10.

⁶⁵ *Uo.*, 33.

⁶⁶ Vö. *Uo.*, 24.

⁶⁷ Vö. *Uo.*, 33.

*A zsolozsma Istennek bemutatott dicséret,
egységben a mennyei Egyházzal*

15. Az Egyház a zsolozsma liturgiájában Fejének papi tisztét gyakorolja. „Szünet nélkül”⁶⁸ bemutatja Istennek a dicséret áldozatát, vagyis nevének ajkunkon fakadó magasztalását.⁶⁹ Ez az imádság „magának a Vőlegényhez beszélő Jegyesnek a hangja, sőt Krisztus imája, Testével együtt az Atyához.”⁷⁰ „Mindazok tehát, akik ezt a szolgálatot végzik, egyrészt teljesítik az Egyház szent kötelezettségét, másrészt osztoznak Krisztus Jegyesének fönséges méltóságában, mert amikor bemutatják Istennek a dicséret áldozatát, akkor az Anyaszentegyház nevében állnak Isten trónja előtt.”⁷¹

16. Az Egyház a zsolozsmában Istennek ajánlva dicséretét, énekével ahhoz a dicsőítéshez társul, amelyet a mennyei hazában örök időken át zengenek;⁷² ugyanakkor megízlelteti velünk a mennyei istendicséretet, amelyről János a Jelenések Könyvében ír, és amely meg nem szűnik Isten és a Bárány trónusa előtt. A mennyei Egyházzal való szoros kapcsolatunk ugyanis akkor érvényesül igazán, amikor „együttes ujjongással zengjük az Isteni Fölség dicséretét és a dicsőítés ugyanazon énekével magasztaljuk a Háromszemélyű egy Istent mindnyájan, akiket Krisztus vére váltott meg minden törzsből, nyelvből, népből és nemzetből (vö. Jel 5, 9), és gyűjtött össze egyetlen Egyházba.”⁷³

A próféták szinte előre meglátták ezt a mennyei liturgiát, mint az éjszaka nélküli nappalnak és a sötétséget nem ismerő fénynek győzelmét: „Nem a nap szolgál majd neked

⁶⁸ 1 Tessz 5, 17.

⁶⁹ Vö. Zsid 13, 15.

⁷⁰ A II. Vat. Zsin. *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról, 84

⁷¹ *Uo.*, 85.

⁷² Vö. *Uo.*, 83.

⁷³ A II. Vat. Zsin. *Lumen gentium* kezdetű dogmatikai konstitúciója az Egyházzal, 50; vö. *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúció a szent liturgiáról, 8, 104.

nappali fénnel, és nem a holdfény ragyog neked, mert az Úr lesz örökké tartó világosságod” (Iz 60, 19; vö. Jel 21, 23. 25). „Csodálatos nap lesz – csak az Úr ismeri. Nem lesz nappal és nem lesz éjjel; és este is világos lesz” (Zak 14, 7). Márpedig mihozzánk „elérkezett a végső idő (vö. 1 Kor 10, 11), visszavonhatatlanul el van határozva a világ megújítása, és ennek elővételezése valamilyen formában megvalósul ezen a világon.”⁷⁴ A hit arra tanít minket még e világi életünk értelméről is, hogy várjuk, valamennyi teremtménnyel együtt Isten gyermekeinek megnyilvánulását.⁷⁵ A zsolozsmában pedig megvalljuk ezt a hitet, kifejezzük és élesztjük ezt a reményt, s valamiképpen részesedünk az örök dicséretnek és az alkonyatot nem ismerő nappalnak örömében.

Kérés és közbenjárás

17. Az Egyház a liturgiában nemcsak dicsőíti Istent, hanem elmondja neki valamennyi krisztushívő kívánságait és vágyait, sőt az egész világ üdvösségeért is közbenjár Krisztusnál és általa az Atyánál.⁷⁶ A hang nemcsak az Egyház hangja, de Krisztusé is, mivel a kéréseket Krisztus nevében adjuk elő, vagyis „a mi Urunk, Jézus Krisztus által”, és így az Egyház azokat az imádságokat és könyörgéseket folytatja, amelyek Krisztus szívéből fakadtak halandó élete folyamán,⁷⁷ s amelyek éppen ezért egyedülálló módon hatékonyak. Az egyházi közösség tehát nem kizárólag a szeretet gyakorlásával, jó példával és a bűnbánat cselekedeteivel végzi igazi anyai feladatát, hanem el is vezeti a lelkeket Krisztushoz.⁷⁸

⁷⁴ A II. Vat. Zsin. *Lumen gentium* kezdetű dogmatikai konstitúciója az Egyházzal, 48.

⁷⁵ Vö. Róm 8, 19.

⁷⁶ A II. Vat. Zsin. *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról, 83.

⁷⁷ Vö. Zsid 5, 7.

⁷⁸ Vö. A II. Vat. Zsin. *Presbyterorum ordinis* kezdetű határozata a papi szolgálatról és életről, 6.

Ez a feladat azokra tartozik elsősorban, akik külön megbízás alapján hivatottak a zsolozsma végzésére, nevezetesen a püspökökre és az áldozópapokra, akik tisztségük címén imádkoznak a rájuk bízott népért és Isten egész népéért,⁷⁹ valamint a diakónusokra és a szerzetesekre.⁸⁰

A lelkipásztori tevékenység csúcsa és forrása

18. Akik tehát a szent zsolozsmát végzik, titokzatos apostoli termékenységgel gyarapítják az Úr népét.⁸¹ Az apostoli munkák célja ugyanis az, „hogymindazok, akik a hit és a keresztség által Isten gyermekei lettek: egybegyűljenek, az Egyház közösségében Istent dicsérik, részt vegyenek az áldozatban és az Úr vacsoráját vegyék”.⁸²

Így a hívők életükkel kifejezik és mások számára nyilvánvalóvá teszik „Krisztus misztériumát és az igaz Egyház valódi mivoltát. Azt a sajátságát tudniillik, hogy egyszerre ... látható ugyan, de láthatatlan javakban gazdag, tevékenységben buzgó és szemlélődésben elmerülő, a világban időző és az ég felé zárandokoló.”⁸³

A zsolozsma olvasmányai és imádságai viszont forrásai a keresztény életnek: a Szentírás terített asztala és a szentek szavai táplálják, az imádságok pedig erősítik azt. Urunk nélkül semmit sem tehetünk,⁸⁴ ha kérjük, ő megadja, és csak ő adhatja meg a hatékonyságot munkálkodásunknak és a növekedést.⁸⁵ Így naponta fogunk épülni Isten templomává a Szentlélekben,⁸⁶ egészen a krisztusi nagykorúság mér-

⁷⁹ Vö. A II. Vat. Zsin. *Lumen gentium* kezdetű dogmatikai konstitúciója az Egyházzról, 41.

⁸⁰ Vö. *alább*, 24.

⁸¹ Vö. A II. Vat. Zsin. *Perfectae caritatis* kezdetű határozata a szerzetesi élet korszerű megújításáról, 7.

⁸² A II. Vat. Zsin. *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról, 10.

⁸³ *Uo.*, 2.

⁸⁴ Vö. Jn 5, 5.

⁸⁵ Vö. A II. Vat. Zsin. *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról, 86.

⁸⁶ Vö. Ef 2, 21–22.

tékéig.⁸⁷ Ezzel pedig erőnket is gyarapítjuk: eredményesebben hirdetjük Krisztus jó hírét a kívülállóknak.⁸⁸

A lelkület igazodjék a szavakhoz

19. Hogy a lelkület igazodjék a szavakhoz,⁸⁹ a zsolozsmát méltó módon, figyelmesen és a szív odaadásával kell végezni, így lesz igazán személyes imádsága annak, aki részt vesz benne; így lesz az a lelkiségnek, a sokféle isteni kegyelemnek a forrása, az egyéni imádkozás és az apostoli tevékenység táplálója. Mindenki szorgosan működjék közre az égi kegyelemmel, el ne tékozzon azt. Krisztust keresve és az imádság révén az ő misztériumába egyre mélyebben behatolva⁹⁰ dicsérjék és kérleljék Istent ugyanazzal a lelkülettel, amellyel maga az isteni Megváltó imádkozott.

IV. AKIK AZ IMAÓRÁK LITURGIÁJÁT VÉGGIK

a) A zsolozsma közös végzése

20. A zsolozsma, a többi liturgikus cselekményhez hasonlóan, nem magánjellegű cselekmény. Az Egyház egész testére tartozik, azt teszi láthatóvá és azzal közli hatásait.⁹¹ A zsolozsmázás egyházi, vagyis közösségi liturgikus ünnepelés: ez akkor tűnik ki leginkább, amikor azt a helyi Egyház a papoktól és segédkezőktől körülvelt püspökével együtt végzi.⁹² Hiszen a helyi Egyházban „igazán jelen van és működik Krisztusnak egy, szent, katolikus és apostoli Egy-

⁸⁷ Vö. Ef 4, 13.

⁸⁸ Vö. A II. Vat. Zsin. *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról, 2

⁸⁹ Vö. *Uo.*, 90; Szt. Benedek: *Regula monasteriorum*. c. 19.

⁹⁰ Vö. A II. Vat. Zsin. *Presbyterorum ordinis* kezdetű határozata a papi szolgálatról és életéről, 14; *Optatum totius* kezdetű határozat a papnevelésről, 8.

⁹¹ Vö. A II. Vat. Zsin. *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról, 26.

⁹² Vö. *Uo.*, 41.

háza”.⁹³ Az ilyen módon történő zsolozsmázás tehát kiváltképpen ajánlatos. Végezzék azt az imaórának megfelelő időpontban, és amennyire lehet, a nép bevonásával, még akkor is, ha a püspök távollétében jön össze a káptalan vagy más papi csoport. Mindez a társaskáptalanra is vonatkozik.

21. A fő-imaórákat, ahol csak lehetséges, végezzék a templomban közösen a hívők más csoportjai is. Ilyenek kivált az egyházközségek, mint az egyházmegye sejtjei, amelyek a püspököt helyileg képviselő lelkipásztor vezetése alatt állanak, és „valamiképpen a földkerekségre kiterjedő látható Egyházat teszik jelenvalóvá”.⁹⁴

22. Ha tehát a hívők a zsolozsmára szólítva összegyűlnek, és együtt dobban a szívük, együtt zeng az ajkuk, akkor láthatóvá teszik a Krisztus misztériumát ünneplő Egyházat.⁹⁵

23. A nagyobb rendekben levők, illetve sajátos kánoni küldetéssel rendelkezők⁹⁶ feladata, hogy meghirdessék és irányítsák a közösség imáját: „Azon munkálkodjanak, hogy a gondjukra bízottak valamennyien egy szív és egy lélek legyenek az imádságban.”⁹⁷ Gondoskodjanak tehát arról, hogy a híveket a szükséges oktatásban részesítsék és összehívják a zsolozsma főbb részeinek végzésére, kiváltképpen vasárnapokon és ünnepeken.⁹⁸

⁹³ A II. Vat. Zsin. *Christus Dominus* kezdetű határozata a püspökök lelkipásztori hivatásáról, 11.

⁹⁴ A II. Vat. Zsin. *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról, 42; vö. *Apostolicam actuositatem* kezdetű határozat a világi hívek apostolkodásáról, 10.

⁹⁵ Vö. A II. Vat. Zsin. *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról, 26. 84.

⁹⁶ Vö. A II. Vat. Zsin. *Ad gentes* kezdetű határozata az Egyház missziós tevékenységéről, 17.

⁹⁷ A II. Vat. Zsin. *Christus Dominus* kezdetű határozata a püspökök lelkipásztori hivatásáról, 15.

⁹⁸ Vö. A II. Vat. Zsin. *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról, 100.

Magyarázzák meg nekik, miként válhat részvételük szívből fakadó imádsággá,⁹⁹ ezért alkalmas oktatásokkal vezetik rá őket a zsoltárokból rejlő keresztény vonatkozások megértésére, így mindjobban elsajátítják majd az érzéket az Egyház imaéletéhez, és benne otthonossá lesznek.¹⁰⁰

24. A kanonokok, a monasztikus és egyéb szerzetesek, szerzetesnők közösségei, akik szabályzatuk vagy rendi alkotmányuk alapján végzik az Imaórák Liturgiáját akár az egységes, akár egy külön rítus szerint, egészben vagy részben, megkülönböztetett módon képviselik az imádkozó Egyházat. Ezek ugyanis teljesebben tükrözik az egy szívvel, egy ajakkal Istent szüntelenül dicsérő Egyház arculatát, és szolgálatot teljesítenek; elsősorban imádsággal „munkálkodnak Krisztus egész titokzatos Testének építésén és gyarapításán és a részegyházak javán”.¹⁰¹ Ez fokozott mértékben áll azokra, akik szemlélődő életet élnek.

25. Mindazok a világi lelkipásztori kisegítők és klerikusok, akik nincsenek valamely címen közös zsolozsmázásra kötelezve, de együtt laknak vagy alkalmilag összejönnek, törekedjenek arra, hogy a zsolozsmának legalább egy részét közösségben végezzék el, főleg a Reggeli és az Esti dicséretet.¹⁰²

26. Ha valamely férfi vagy női szerzetesrend vagy tökéletességre törekvők társaságának tagjai nem is kötelesek közösen mondani a zsolozsmát, akkor is nagyon ajánlatos számukra, hogy összejöjjenek ezt a liturgiát vagy annak egy részét végezni, maguk között vagy a néppel együtt.

⁹⁹ Vö. A II. Vat. Zsin. *Presbyterorum ordinis* kezdetű határozata a papi szolgálatról és életéről, 5.

¹⁰⁰ Vö. *alább*, 100–109.

¹⁰¹ A II. Vat. Zsin. *Christus Dominus* kezdetű határozata a püspökök lelkipásztori hivatásáról, 33; vö. *Perfectae caritatis* kezdetű határozat a szerzetesi élet korszerű megújításáról, 6. 7, 15; vö. *Ad gentes* kezdetű határozat az Egyház missziós tevékenységéről, 15.

¹⁰² Vö. A II. Vat. Zsin. *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról, 99.

27. A világi hívők közösségeihez is szól a felhívás: teljesítsék ők is az Egyház szent szolgálatát:¹⁰³ végezzék a zsolozsma egy részét összejöveteleik alkalmával, bárhol vannak is együtt imádság, apostoli munka vagy bármi más címen. Szükséges ugyanis, hogy mindenekelőtt a liturgia keretében tanulják meg lélekben és igazságban imádni Istent;¹⁰⁴ gondoljanak arra, hogy a nyilvános istentisztelettel és imával minden emberen segíthetnek, és nagymértékben hozzájárulhatnak az egész világ üdvösségéhez.¹⁰⁵

Végül pedig, nagyon hasznos, ha a család, mint az Egyház házi szentélye, nem csupán közösen imádkozik Istenhez, hanem alkalomadtán elvégzi a zsolozsma egyes részeit is, és ezzel szorosabban fűzi magát az Egyházhoz.¹⁰⁶

b) A zsolozsmázás kötelezettsége

28. A zsolozsmázás annyira szent feladatként van rábízva azokra, akik az egyházi rendben szolgálnak, hogy mind-egyiküknek el kell azt végeznie, a nép bekapcsolódása nélkül is, mindenestre a megfelelő módosításokkal. Nekik ugyanis az Egyház hivatalos küldetést ad az Imaórák Liturgiájának végzésére, mégpedig azért, hogy az egész közösség szent kötelezettségét legalább ők biztosan és állandó jelleggel elvégezzék, és így Krisztus imádsága megszakítás nélkül megmaradjon az Egyházban.¹⁰⁷

A püspököknek az imádságban elsőnek kell lennie egyháza tagjai között, minthogy kiemelkedő és egészen nyilvánvaló módon képviseli Krisztus személyét; nyájának ő a főpapja, valamiképpen tőle származik és tőle függ híveinek élete

¹⁰³ Vö. *Uo.*, 100.

¹⁰⁴ Vö. Jn 4, 23.

¹⁰⁵ Vö. A II. Vat. Zsin. *Gravissimum educationis* kezdetű nyilatkozata a keresztény nevelésről, 2; *Apostolicam actuositatem* kezdetű határozata a világi hívek apostolkodásáról, 16.

¹⁰⁶ Vö. A II. Vat. Zsin. *Apostolicam actuositatem* kezdetű határozata a világi hívek apostolkodásáról, 11.

¹⁰⁷ Vö. A II. Vat. Zsin. *Presbyterorum ordinis* kezdetű határozata a papi szolgálatról és életről, 13.

Krisztusban.¹⁰⁸ Amikor a püspök a zsolozsmát végzi, mindig az Egyház nevében és rábízott egyházáért imádkozik.¹⁰⁹

Az áldozópapok, egységben a püspökkel és az egész papsággal szintén megkülönböztetett módon képviselik Krisztusnak, a főpapnak a személyét,¹¹⁰ és így ugyanabban a feladatban részesednek: az egész rájuk bízott népért, sőt az egyetemes emberiségért könyörögnek Istenhez.¹¹¹

Valamennyien a Jó Pásztor szolgálatát teljesítik, aki azért imádkozik övéiért, hogy életük legyen és ezáltal tökéletesen egyek legyenek.¹¹² A zsolozsma pedig, amelyet az Egyház nyújt nekik, váljék lelkeségük forrásává, legyen személyes imádkozásuk tápláléka.¹¹³ Sőt, a szemlélődés gazdagságából merítsék az életerőt a lelkipásztori és missziós tevékenységhez, Isten egész Egyházának örömére.¹¹⁴

29. Ezért a püspökök, a papok és azok a többi egyházi rendben szolgálatot teljesítők, akik a zsolozsmázásra az Egyháztól megbízást kaptak (vö. 17. sz.), mindennap végezzék el az imaórák liturgiáját a maga egészében, s amennyire csak lehet, tartsák meg az imaóráknak megfelelő időpontokat.

A Reggeli és az Esti dicséret azok az imaórák, amelyek a zsolozsma sarokkövei; kapják is meg, ami jelentőségüknek kijár. Ezeket ne hagyják el, hacsak erre súlyos ok nincsen.

¹⁰⁸ Vö. A II. Vat. Zsin. *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról, 41; *Lumen gentium* kezdetű dogmatikai konstitúció az Egyházzal, 21.

¹⁰⁹ Vö. A II. Vat. Zsin. *Lumen gentium* kezdetű dogmatikai konstitúciója az Egyházzal, 26; *Christus Dominus* kezdetű határozat a püspökök lelkipásztori hivatásáról, 15.

¹¹⁰ Vö. A II. Vat. Zsin. *Presbyterorum ordinis* kezdetű határozata a papi szolgálatról és életről, 13.

¹¹¹ Vö. *Uo.*, 5.

¹¹² Vö. Jn 10, 11; 17, 20. 23.

¹¹³ Vö. A II. Vat. Zsin. *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról, 90.

¹¹⁴ Vö. A II. Vat. Zsin. *Lumen gentium* kezdetű dogmatikus konstitúciója az Egyházzal, 41.

Az Olvasmányos imaórát is hűségesen végezzék el, hiszen leginkább itt történik Isten szavának liturgikus megünneplése; így mindennap eleget tesznek a sajátosan őket illető feladatnak, hogy magukba fogadják Isten szavát, s így az Úrnak egyre tökéletesebb tanítványai legyenek, és egyre mélyebben beleéljék magukat Krisztus felfoghatatlan gazdagságába.¹¹⁵

Szívügyük legyen a Napközi imaóra és a Befejező imaóra elmondása is, hogy a napot minél jobban megszentelhesék. A Befejező imaórával adják meg az istenszolgálatnak, az „Opus Dei”-nek a teljességét és ajánlják magukat Istennek, mielőtt pihenőre térnének.

30. Nagyon illő, hogy az állandó diakónusok mindennap elimádkozzák a zsolozsmának legalább azt a részét, amelyet a Püspöki Konferencia számukra kijelöl.¹¹⁶

31. a) A székes- és társaskáptalanok a zsolozsmának azt a részét kötelesek kórusban végezni, amelyre az általános vagy külön jog kötelezi őket.

Ezeknek a káptalanoknak minden egyes tagja azokon az imaórákon kívül, amelyeket minden felszentelt köteles elvégezni, azokat az imaórákat egyedül is tartozik elmondani, amelyek káptalani közösségük számára elő vannak írva.¹¹⁷

b) A zsolozsmára kötelezett szerzetesi közösségek és azok tagjai saját jogrendjük szerint végezzék az imaórákat; az egyházi rendben lévőkre érvényes a 29. szám alatt közzétett előírás.

¹¹⁵ Vö. A II. Vat. Zsin. *Dei verbum* kezdetű dogmatikai konstitúciója az isteni kinyilatkoztatásról, 25; *Presbyterorum ordinis* kezdetű határozata a papi szolgálatról és életről, 13.

¹¹⁶ VI. Pál *Sacrum Diaconatus ordinem* kezdetű motu proprioja, 1967. június 18., 27; A.A.S. 59 (1967), 703. o.

¹¹⁷ Vö. Szerartások Szent Kongregációja *Inter Oecumenici* kezdetű instrukciója, 1964. szeptember 26., 78 b; A.A.S. 56 (1964), 895. o.

A kórusra kötelezett közösségek a kórusban mindennap végezzék el az imaórák teljes sorozatát;¹¹⁸ a kóruson kívül pedig a tagok saját szabályzatuknak megfelelően mondják el az imaórákat; a 29. szám alatt közölt előírást azonban meg kell tartani.

32. A többi szerzetesi közösségnek és az egyes tagoknak is figyelmébe ajánljuk: végezzék el a zsoltosma egyik-másik imaóráját, ha körülményeik megengedik, minthogy itt az Egyház imájáról van szó, amely a különféle helyeken élőket mind az egy szív-egy lélek egységében tartja össze.¹¹⁹

Ez a buzdítás a világi hívőknek is szól.¹²⁰

c) A zsoltosma felépítése

33. A zsoltosma liturgiájának megvannak a maga törvényei. Sajátos formában rendezi el azokat az elemeket, amelyek megtalálhatók a többi keresztény liturgikus ünnepelésben is: az imaórák úgy épülnek fel, hogy a bevezető himnusz után mindig zsoltározás következik. Ezt hosszabb vagy rövidebb szentírásolvasás váltja fel. Végezetül könyörgek hangzanak el.

Akár a közös, akár az egyéni zsoltosmázásban megmarad ennek a liturgikus cselekménynek lényegi felépítése: a beszélgetés Isten és az ember között. Ami a zsoltosma egyházi jellegét illeti, azt mindenesetre a közös végzés fejezi ki világosabban; előmozdítja minden résztvevőnek az Egyházban betöltött helye szerint való tevékeny bekapcsolódását felkiáltások (akklamációk), válaszadások (dialógusok), váltakozó zsoltáréneklés és más hasonlóké révén; végül, jobban

¹¹⁸ Vö. A II. Vat. Zsin. *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról, 95.

¹¹⁹ Vö. ApCsel 4, 32.

¹²⁰ Vö. A II. Vat. Zsin. *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról, 100.

érvényesíti az egyes részek sajátos kifejezési formáját.¹²¹ Ezen, valahányszor csak biztosítható a közös zsolozsmázás kellő létszámú hívővel és azok tevékeny bekapcsolódásával, ezt előnyben kell részesíteni az egyéni, vagyis úgynevezett magán végzéssel szemben.¹²² Sőt, az is igen előnyös, ha a kórusban és közös végzésnél éneklik a zsolozsmát, amint azt az egyes részek jellege és az egyes elemek szerepe kívánja.

Így teszünk ugyanis eleget az Apostol buzdító szavának: „Krisztus tanítása éljen bennetek elevenen, s teljes bölcsességgel tanítsátok és intsétek egymást zsoltárokkal, himnuszokkal és szent énekekkel, hálás szívvel zengedezve Istennek” (Kol 3, 16; vö. Ef 5, 19–20).

¹²¹ Vö A II. Vat. Zsin. *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról, 26. 28–30.

¹²² Vö. A II. Vat. Zsin. *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról, 27.

II. FEJEZET

A NAP MEGSZENTELESE, VAGYIS AZ EGYES LITURGIKUS IMAÓRÁK

I. AZ EGÉSZ ZSOLOZSMA BEVEZETÉSE

34. A zsolozsmát általában az Imádságra hívás (Invitatorium) vezeti be. Ez magában foglalja a **Nyisd meg, Úram, ajkamat, hogy dicséretedet hirdesse szavam!** verset és a 94. zsoltárt, amely naponta hívogatja a keresztyényeket, énekeljék együtt Isten dicséretét s hallgassák meg szavát; végezetül pedig arra biztatja őket, hogy várják „az Úr nyugalmát”.¹

Amikor azonban megfelelőbbnek látszik, vehető a 94. zsoltár helyett a 99. vagy a 66. vagy a 23. zsoltár is.

Az Imádságra hívás zsoltárát legjobb úgy mondani, ahogyan a maga helyén jelezve van: válaszos formában, azaz antifónájával, amelyet mindjárt az elején megismétlünk, majd minden egyes szakasz után újra elmondunk.

35. Az Imádságra hívás helye a napi zsolozsma legelején van, tehát vagy a Reggeli dicséret vagy az Olvasmányos imaóra elé kerül aszerint, hogy melyik imaórával kezdődik a nap. Az Imádságra hívás zsoltára és antifónája, ha nem alkalmas a Reggeli dicséret előtt, elhagyható.

36. A megfelelő helyeken mindig megtalálható, hogy a különböző liturgikus napokon milyen Imádságra hívás antifónát kell venni.

II. A REGGELI ÉS ESTI DICSÉRET

37. „A Reggeli dicséret és az Esti dicséret az egyetemes Egyház tiszteletreméltó hagyománya szerint a mindennapi

¹ Vö. Zsid 3, 7 — 4, 16.

zsolozsma két sarokköve: a legjelentősebb imaóráként kell tehát értékelni és végezni őket.”²

38. A Reggeli dicséret célja és rendeltetése a korai órák megszentelése, amint ez sok szövegrészletéből is nyilvánvaló. Napkezdő jellegét igen jól fejezi ki Nagy Szent Vazul: „A reggeli ima feladata, hogy lelkünk és gondolataink ébredését Istennek szentelje. Semmi más gondunk ne legyen, mint az, hogy felviduljunk Isten gondolatától, amint írva van: »Istenre gondolok és gyönyörűség tölt el« (Zsolt 76, 4). Ne fogjuk a testet se munkára addig, amíg a Szentírás szavát nem követtük: »Uram, tehozzád könyörgök, hangomat már kora reggel hallod, korán reggel hozzád esedezem és várok« (Zsolt 5, 4–5).”³

Ez az imaóra, amelyet a felkelő nap fényében végzünk, emlékeztet továbbá az Úr Jézus feltámadására. Ő az igazi világosság, minden ember megvilágosítója (vö. Jn 1, 9), az „igazság Napja” (Mal 4, 2) és „felkelő Napunk a magasságból” (Lk 1, 78). Így jól érthető Szent Ciprián figyelmeztető szava: „Reggel imádkozni kell, hogy korai imával ünnepeljük az Úr feltámadását.”⁴

39. Az Esti dicséretet alkonyatkor mondjuk, amikor esteledik, és a nap már lemenőben van, hogy „lerójuk hálánkat mindazért, amit kaptunk és ami jót tehattunk”.⁵ A megváltásra is emlékezünk imádságunkkal, amely „mint a tömjénfüst száll az Úr elé”; imára „kitárt kezünk” lesz „az esti áldozat”.⁶ Ezt pedig „vonatkoztathatjuk – szent fokozással – arra az igazi alkonyati áldozatra, amelyet Üdvözítő Urunk szerzett éppen egy estén, a vacsorázó apostolok körében, megalapítva az Egyház számára a legszentebb misztériumokat. Vagy pedig vonatkoztathatjuk arra az idők beteljesülé-

² A II. Vat. Zsin. *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról, 89 a; vö. *Uo.*, 100.

³ Nagy Szent Vazul: *Regulae fusiús tractatae*, Resp. 37, 3: PG 31, 1014.

⁴ Szent Ciprián: *De oratione dominica* 35: PL 4, 561.

⁵ Nagy Szent Vazul: *i. m.*: PG 31, 1015.

⁶ Vö. Zsolt 140, 2.

sekor bemutatott, tehát alkonyi áldozatra, amelyet az Atyának ajánlott fel másnap, kitárt karral, az egész világ üdvösségeért.”⁷ Hogy pedig az alkonyatba soha nem hanyatló fényre összpontosítsuk reményünket, „imádkozva kérjük, hogy újra felragyogjon ránk a napvilág, esedezünk az Úr eljöveteleért, amely meghozza az örök világosság kegyelmét.”⁸ Végezetül, ebben az órában a keleti Egyházak énekéhez csatlakozunk, amikor fohászkodunk „az örök menyyei Atya szent dicsőségének örömet sugárzó fényéhez, a boldog Jézus Krisztushoz; a nap lenyugvását megérve, az esthajnalcsillag fénye láttán zengjük az Atyát, a Fiút és a Szentlélek Istent...”

40. Igen nagyra kell tehát értékelnünk a Reggeli és Esti dicséretet, mint a keresztyén közösség imáját. Nyilvános és közös ünneplésüket szorgalmazni kell főleg azoknál, akik közös életet élnek. Sőt, ajánlatos ezek imádkozása még a világi híveknek is, ha a közös imán részt venni nem tudnának.

41. A Reggeli és Esti dicséret kezdete a bevezető vers legyen: **Istenem, jöjj segítségemre! Uram, segíts meg engem!**, amelyet követ a **Dicsőség az Atyának. Miképpen**, és – a Nagyböjt kivételével – az **Alleluja**. Mindez azonban elmarad, ha az Imádságra hívás közvetlenül a Reggeli dicséret előtt van.

42. Ezután rögtön a megfelelő himnuszt kell mondani. A himnusznak az a szerepe, hogy az egyes imaórák, illetve ünnepek színezetét adja meg, és hogy – főleg a néppel való zsolozsmázásban – lendületet és érzelmi ráhangolódást adjon az imádság kezdetén.

43. A himnusz után zsolnározás következik a 121–125. sz. előírásainak megfelelően. A Reggeli dicséretben ez egy hajnali jellegű zsolnárból, egy ószövetségi kantikumból és egy

⁷ Cassianus: *De institutione coenob.*, lib. 3, c. 3: PL 49, 124. 125.

⁸ Szent Ciprián: *De oratione dominica*, 35: PL 4, 560.

dicsérő zsoltárból áll, az Egyház hagyományának megfelelően.

Az Esti dicséret zsoltározása két zsoltárból vagy zsoltár-részből áll, amelyek alkalmasak erre az imaóra és a néppel való imádkozásra, továbbá egy olyan kantikumból, amely az apostolok leveleiből vagy a Jelenések könyvéből származik.

44. A zsoltározás után egy rövidebb vagy egy hosszabb olvasmány következik.

45. A rövid olvasmány az Isten szavának igazi meghirdetése, és így is kell olvasni, illetve meghallgatni. Követi a nap vagy az időszak vagy az ünnep jellegét, külön nyomatékkal emel ki valamilyen szent szöveget, segít megvilágítani egy-egy magvas mondást, amelyre a Szentírás folyamatos olvasása során talán kevésbé figyelnénk fel.

A rövid olvasmány a négyhetes zsoltárbeosztás keretében mindennap más és más.

46. Különösképpen a néppel együtt végzett zsolozsmázás alkalmával tetszés szerint választható hosszabb szentírási olvasmány. Vezető akár az Olvasmányos imaórából, akár a szentmise olvasmányaiból, főleg az olyan szövegekből, amelyek valamilyen okból éppen nem kerültek sorra. Annak sincs akadálya, hogy időnként más alkalmas olvasmányt is válasszunk, a 248–249., 251. számokban található irányelvek szerint.

47. Néppel együtt végzett zsolozsmázás esetén következhet rövid homília az olvasmány tartalmának megvilágítására.

48. Az olvasmány, illetve homília után, ha alkalmas, szent csend iktatható be.

49. Hogy Isten szavára válaszoljunk, válaszos éneklés, azaz a Rövid válaszos ének következik; ez esetleg el is hagyható.

Hasonló jellegű ének is helyettesítheti, amelyet a jelzett célra a Püspöki Konferenciának jóvá kell hagynia.

50. Ezután jön sorra ünnepélyesen az evangéliumi kanticum a maga antifónájával, mégpedig a Reggeli dicséretre Zakariás éneke: **Áldott az Úr (Benedictus)**, az Esti dicséretre pedig a Boldogságos Szűz Mária hálaéneke: **Magasztalja Ielkem az Urat (Magnificat)**. A Római Egyház ősi idők óta kedveli és zengi ezeket a kanticumokat, mint a megváltás dicséretét és a hálaadás kifejezését. A **Benedictus** és a **Magnificat** antifónái adva vannak a napnak vagy az időszaknak vagy az ünnepnek megfelelően.

51. Az evangéliumi kanticum végeztével a Reggeli dicséretben a napot és a munkát az Úrnak szentelő Fohászok, az Esti dicséretben pedig a Fohászok vagy Közbenjáró imádságok következnek (vö. 179–193. sz.).

52. A Fohászok után együtt mondják el az Úr imádságát: **Mi Atyánk...**

53. A **Mi Atyánk** után közvetlenül következik a Zárókönyörgés, amely köznapokon a Zsoltáros részben, más napokon a Saját részben található meg.

54. Ha pap vagy diakónus vezeti a liturgiát, most elbocsátja a népet **Az Úr legyen veletek!** köszöntéssel, és áldást ad. Majd így folytatja: **Menjetek békével!** A közösség pedig így felel: **Istennek legyen hála!** A zsolozsmázás minden más esetben e szavakkal ér véget: **Az Úr áldjon meg minket, védelmezzen...**

III. AZ OLVASMÁNYOS IMAÓRA

55. Az Olvasmányos imaórának az a célja, hogy Isten népe, főleg pedig azok, akik külön is Istennek szentelték magukat, gazdagabb elmélkedési anyagot kapjanak a Szentírásból és megismerkedjenek a lelki írók legértékesebb írásaival. Igaz ugyan, hogy a szentmisében minden nap helyet kap a Szentírás kibővített olvasmányrendje, mégis, nagy lelki haszonnal fog járni, ha feltárul a kinyilatkoztatásnak és a szenthagyománynak az a kincstára, amely a zsolozsma olvasmányos része. Aknázzák ki ezt a gazdagságot főleg a papok, hogy Isten szavát, amelyet ők is úgy kaptak, képesek legyenek mindenkinek közvetíteni, és amit itt megtanultak, azt „Isten népe táplálékává”⁹ tehessék.

56. Imádságnak kell azonban csatlakoznia „a Szentírás olvasásához: így lesz belőle beszélgetés Isten és ember között, »hiszen amikor imádkozunk, Istenhez beszélünk, amikor pedig az isteni kinyilatkoztatásokat olvassuk, Istent hallgatjuk«.”¹⁰ Ezért a zsolozsma olvasmányos része még zsoltárokból, himnuszokból, könyörgésből és más imaformulákból is áll, hogy igazán imádságos jellegű legyen.

57. A *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúció rendelkezése szerint az Olvasmányos imaórát, „amely a kórus-imádságban megőrzi éjszakai istendicséret jellegét, úgy kell átalakítani, hogy a nap bármelyik órájában imádkozható legyen; kevesebb zsoltárból és hosszabb olvasmányokból álljon”.¹¹

58. A himnuszt tehát az évközi időben a külön ilyen célt szolgáló sorozatból választják azok, akik sajátos jogrendjük

⁹ Pontificale Romanum, *De ordinatione presbyterorum*, n. 14.

¹⁰ Szent Ambrus: *De officiis ministrorum* I, 20, 88: PL 16, 50; A II. Vat. Zsin. *Dei verbum* kezdetű dogmatikai konstitúciója az isteni kinyilatkoztatásról, 25.

¹¹ A II. Vat Zsin. *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról, 89 c.

értelmében kötelesek, vagy dicséretesen maguk kívánják megőrizni e szolgálatnak éjszakai istendicséret jellegét, akár éjszaka, akár kora hajnalban és a Reggeli dicséret előtt végzik azt. Ezenkívül a vasárnapokra, főünnepekre és egyes ünnepekre nézve figyelembe kell venni azokat az előírásokat, amelyek a 70–73. számokban a vigíliákról szólnak.

59. Az előbbiek fenntartása mellett az Olvasmányos imaóra a nap bármely időpontjában végezhető; az előző napon is, a késő esti órákban, az Esti dicséret elmondása után.

60. Ha az Olvasmányos imaórát a Reggeli dicséret előtt végzik, akkor az Imádságra hívás az Olvasmányos imaóra elé kerül, amint jeleztük (34–36. sz.). Egyébként az **Istenem, jöjj segítségemre!...** verssel kezdődik, amelyet követ a **Dicsőség az Atyának. Miképpen,** és – a Nagyböjt kivételével – az **Alleluja.**

61. Következik a himnusz, amelyet az évközi időben az 58. sz. alapján a napszaknak megfelelően választunk vagy az éjszakai sorozatból vagy a nappali sorozatból.

62. Ezután zsoltárok kerülnek sorra. Három zsoltárt veszünk (vagy hosszabb zsoltárt részekre osztva). A húsvéti Szent Háromnapon, Húsvét és Karácsony nyolcadának napjain, valamint főünnepeken és ünnepeken külön zsoltárok vannak, saját antifónákkal.

Vasárnapokon és köznapokon viszont a Zsoltáros rész soros napjáról kell venni a zsoltárokat antifónáikkal együtt. Szentek emléknapjain is a Zsoltáros rész soros napjáról kell venni a zsoltárokat antifónáikkal, hacsak nincsen saját zsoltárunk vagy antifónájuk (vö. 218 sköv.).

63. A zsoltárok és az olvasmányok között átvezető vers (Vers és Felelet) van. Ez adja az átmenetet a zsoltározásból az olvasmányok meghallgatásához.

64. Két olvasmány van, az első szentírási, a második pedig szemelvény az egyházatyák vagy egyházi írók műveiből, vagy a szenttel kapcsolatos olvasmány (lectio hagiographica).

65. Minden egyes olvasmányt Válaszos ének követ (vö. 169–172. sz.).

66. Rendszerint (mégpedig a 140–155. számoknál rögzített szabályok alapján) azt a szentírási olvasmányt kell venni, amely az Időszaki részben (Proprium de Tempore) található. Főünnepeken és ünnepeken azonban a szentírási olvasmányt vagy a Saját (Proprium) vagy a Közös (Communione) részből vesszük.

67. A második olvasmányt, saját válaszos énekével együtt, vagy magából a Zsolozsmáskönyvből (Liturgia Horarum) vagy a Szabadon választható olvasmányok könyvéből (Lectionarium ad libitum, lásd 161. sz.) vesszük. A második olvasmány rendszerint az Időszaki részben található meg.

A szentek főünnepein és ünnepein viszont saját, a szenttel kapcsolatos olvasmány van; ha mégis hiányoznék, az olvasmányt a megfelelő Közös részből kell venni. A szentek emléknapijain is, amennyiben nincs akadálya megülésüknek, a szenttel kapcsolatos olvasmányt vesszük a soros második olvasmány helyett (vö. 166., 235. sz.).

68. A nem nagyböjti vasárnapokon, Húsvét és Karácsony nyolcadának napjain, főünnepeken és ünnepeken második olvasmány és válaszos ének után a **Téged, Isten, dicsérünk (Te Deum)** himnusz következik; elmarad emléknapiokon és köznapokon. A himnusz utolsó szakasza, a **Szabadítsd meg, Uram, néped** verssortól végig, tetszés szerint elhagyható.

69. Az Olvasmányos imaórát általában a napnak megfelelő könyörgés zárja le, továbbá – legalábbis közös zsolozsmázáskor – a felhívás: **Mondjunk áldást az Úrnak!** A közösség pedig így felel: **Istennek legyen hála!**

IV. A VIGÍLIÁK

70. A húsvéti virrasztást (vigíliát) az egész Egyház ünnepli, a liturgikus könyvek előírásai szerint. Szent Ágoston mondja: „Olyan fönséges ennek az éjszakának a vigíliája, hogy egymaga lefoglalja magának mintegy tulajdonul a többiekével közös nevet;”¹² „azt az éjszakát virrasztjuk végig, amelyen az Úr feltámadt és megkezdte számunkra az életet tulajdon testében..., amelyben nincs semmiféle halál, sem álom...; ezért megadja az, akinek feltámadására kissé hosszabb virrasztásban együtt zengünk éneket, hogy vele együtt uralkodjunk a vég nélküli életben.”¹³

71. Szokás volt bizonyos egyházakban egyes főünnepeket vigíliával kezdeni, akárcsak a Húsvétot. Kiemelkedik közülük az Úr születése, valamint Pünkösd napja. Ajánlatos ezt a hagyományt megtartani és ápolni, mégpedig az egyes egyházak sajátos szokásainak megfelelően. Ahol pedig más ünnepi alkalmat, esetleg zárandoklatokat, éjszakai virrasztással akarnak gazdagabbá tenni, ott tartsák meg az igeliturgiákra vonatkozóan kiadott általános szabályokat.

72. Az egyházatyák és a lelki élet írói igen gyakran buzdítják a hívőket, főleg azokat, akik szemlélődő életet élnek, hogy éjszaka is imádkozzanak; az éjszakai ima kifejezi és fel is szítja bennünk az Úr várását, aki vissza fog jönni: „Éjfélkor kiáltás hallatszott: íme, jön a vőlegény, menjetek ki elébe!” (Mt 25, 6); „Legyetek hát éberek! Nem tudjátok ugyanis, mikor érkezik meg a ház ura: lehet, hogy este, lehet, hogy éjfélkor vagy kakasszóra, vagy reggel. Ne találjon alva, ha váratlanul megérkezik!” (Mt 13, 35–36). Dicséretet érdemelnek tehát mindazok, akik az Olvasmányos imaórának éjszakai jellegét megőrzik.

73. A római rítus különösképpen azokra van tekintettel, akik apostoli munkában fáradoznak: ezért Olvasmányos

¹² *Sermo Guelferbytanus* 5: PLS 2, 550.

¹³ *Uo.*, PLS 2, 552.

imaórája mindig egyformán rövid. Akik azonban a hagyományokhoz híven vasárnap, főünnep és ünnep előtt hosszabb vigíliás ünneplést akarnak tartani, így járjanak el:

Először végezzék el az Olvasmányos imaórát az olvasmányok végéig, amint ezt a zsolozsmáskönyvben találják. A két olvasmány után és a **Téged, Isten, dicsérünk** himnusz előtt vegyék hozzá azokat a kantikumokat, amelyek erre a célra ugyanennek a könyvnek Függelékében találhatók; ezután olvassák az evangéliumi szakaszt, amelyhez homília fűzhető, a körülményeknek megfelelően. Majd énekeljék el a **Téged, Isten, dicsérünk** himnuszt, és mondják el a könyörgést.

Az evangéliumi szakaszt főünnepen és ünnepen a szentmise olvasmányrendjéből vegyék, vasárnap viszont a húsvéti misztérium sorozatból, amelyet a zsolozsmáskönyv a Függelékben közöl.

V. A DÉLELŐTTI, DÉLI ÉS DÉLUTÁNI, VAGYIS A NAPKÖZI IMAÓRA

74. A keresztények – hogy kövessék az apostoli Egyház példáját – egyéni buzgóságból, ősrégi hagyomány alapján napközben is szoktak imádkozni, különböző időpontokban, egy kicsit még munkájukat is megszakítva. Ez a hagyomány az idők folyamán különböző formájú liturgikus ünnepléseket hozott létre.

75. A liturgikus szokás – Keleten is, Nyugaton is – rögzítette a Délelőtti (Tertia), Déli (Sexta) és Délutáni (Nona) imaórát, főképpen azért, mert ezekhez az időpontokhoz kapcsolódott az emlékezés az Úr szenvedésének és az evangéliumhirdetés kezdeteinek néhány eseményére.

76. A II. Vatikáni Zsinat pedig elrendelte, hogy „a kisebb imaórákat: a Délelőtti, Déli és Délutáni imaórát a kórusimában tartsák meg”.¹⁴

¹⁴ Vö. A II. Vat. Zsin. *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról, 89 c.

Azoknál, akik szemlélődő életet élnek, hacsak a külön jog másként nem intézkedik, maradjon meg a liturgikus szokás, hogy elmondják ezt a három imaórát. És ez ajánlatos mindenkinek, főleg azoknak, akik lelkigyakorlatokon vagy lelkipásztori összejöveteleken vesznek részt.

77. A kóruson kívül azonban, hacsak külön jog másként nem intézkedik, szabad csak egyet venni a három imaórából: a napszagnak megfelelőt, hogy így érvényesüljön a munka szünetében végzett napközi ima hagyománya.

78. A Délelőtti, Déli és Délutáni imaóra felépítése olyan, hogy egyaránt tekintettel van azokra, akik csak egy imaórát vesznek, a „Napközi imaórát”, és azokra is, akik – kötelességből vagy önként – mind a három imaórát elvégzik.

79. A Délelőtti, Déli és Délutáni, vagyis a Napközi imaóra az **Istenem, jöjj segítségemre!...** verssel kezdődik, amelyet követ a **Dicsőség az Atyának. Miképpen,** és – a Nagyböjt kivételével – az **Alleluja**. Következik az imaórának megfelelő himnusz. Ezután jön a zsoltározás, majd a rövid olvasmány és a párvers. Az imaórát lezárja a könyörgés, majd – legalábbis közös zsolozsmázáskor – a felhívás: **Mondjunk áldást az Úrnak!**, amelyre a közösség így felel: **Istennek legyen hála!**

80. Az egyes imaórákban olyanok a himnuszok és könyörgések, hogy a bevett hagyománynak megfelelően a tényleges időponthoz jobban igazodhassunk, és így az idő megszentelése jobban biztosítva legyen. Ezért, aki csak egy imaórát mond, azokat az elemeket válassza ki, amelyek az esedékes imaórának felelnek meg.

Továbbá, a rövid olvasmányok és könyörgések a nap, az időszak vagy az ünnep szerint váltakoznak.

81. Kétféle zsoltárrend van: az egyik a soros, a másik a kiegészítő. Aki csak egy imaórát mond, a soros zsoltárokat vegye, aki viszont többet, az az egyik imaórában a so-

rosakat használja, a többiben pedig a kiegészítő zsoltárokat.

82. A soros zsoltárösszeállítás, a Zsoltáros részben három zsoltárt foglal magában, esetleg egy hosszabb zsoltár három szakaszát. Ezeket saját antifónával mondjuk, hacsak nincsen másként jelezve.

Főünnepeken, a húsvéti Szent Háromnapon és Húsvét nyolcada alatt saját antifónával a Kiegészítő zsoltárokból három zsoltár választandó, hacsak nem kell külön megadott zsoltárokat mondani, vagy ha a főünnep vasárnapra esik, amikor is az I. hét vasárnapjának zsoltárait kell venni.

83. A kiegészítő zsoltárösszeállítás hagyományosan az úgynevezett „zarándokzsoltárokból” vett három-három zsoltárból áll.

VI. BEFEJEZŐ IMAÓRA

84. A Befejező imaóra a nap utolsó imádsága, melyet az éjszakai nyugovóra térés előtt kell elvégezni, még akár éjfél után is.

85. A Befejező imaóra úgy kezdődik, mint a többi imaóra: **Istenem, jöjj segítségemre!...**, amelyet követ a **Dicsőség az Atyának. Miképpen,** és – a Nagyböjt kivételével – az **Alleluja.**

86. Dicséretes, ha ezután lelkiismeret-vizsgálatot tartunk, mely közös ünneplés esetén vagy teljes csendben történik, vagy pedig a Római Misekönyvből vett egyik bűnbánati forma szerint.

87. Ezután megfelelő himnusz következik.

88. A zsoltárok ezek: Vasárnap I. Esti dicsérete után a 4. és a 133.; a II. Esti dicsérete után pedig a 90. zsoltár.

A többi napokra pedig olyan zsoltárok vannak kiválogatva, amelyek elsősorban az Úr iránti bizalmat táplálják. Sza-

bad azonban helyettük a vasárnapi zsoltárokat választani, főleg azok könnyebbségére, akik esetleg emlékezetből szeretnék elmondani a Befejező imaórát.

89. A zsoltárok után a rövid olvasmány következik, ehhez csatlakozik a válaszos ének: **Uram, kezedbe ajánlom...** Ezután mondjuk el antifónájával a **Bocsásd el most (Nunc dimittis)** kezdetű evangéliumi kantikumot, amely az egész imaóra csúcspontjának számít.

90. A zárókönyörgés a Zsoltáros részben található.

91. A könyörgés után az egyénileg imádkozó is elmondja az áldást: **A nyugodalmas éjszakát...**

92. Mindezek után következik a Boldogságos Szűz Mária egyik antifónája. Húsvéti időben ez mindig az **Égi Királynő, örvendezz, alleluja...** A zsolozsmáskönyvben közzétetteken kívül más antifónákat is jóváhagyhatnak a püspöki karok.¹⁵

VII. A ZSOLOZSMA IMAÓRÁINAK ÖSSZEKAPCSOLÁSA SZENTMISÉVEL VAGY EGYMÁSSAL

93. Ha a körülmények javallják, sajátos alkalmakkor, nyilvános vagy közös ünneplés esetén a zsolozsmát és a szentmisét szorosabban össze lehet kapcsolni az alábbi szabályok szerint és azzal a feltétellel, hogy a szentmise és az imaóra ugyanarról legyen. Vigyázni kell, főleg vasárnap, hogy az összekapcsolás ne legyen káros lelkipásztori szempontból.

94. Amikor a kórusban, illetve közösen elmondott Reggeli dicséret a szentmise elé kerül, a szent cselekmény kezdődhet vagy a bevezető verssel és a Reggeli dicséret him-

¹⁵ Vö. A II. Vat. Zsin. *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról, 38.

nuszával – főleg köznapokon –, vagy pedig – főleg ünnepélyesebb alkalmakkor – a bevonulási körmenethez kapcsolódó Kezdőénekekkel és a miséző pap köszöntő szavaival. Mindkét esetben elmarad a mise bevezető szertartása.

Ezután jönnek sorra a Reggeli dicséret zsoltárai a szokott módon. A zsoltárok után – elhagyva a bűnbánati cselekményt és a körülményeknek megfelelően az **Uram, irgalmazz**-t is – következik a rubrikák előírásai szerint a **Dicsőség a magasságban**, majd a miséző elmondja a szentmise könyörgését. Ezt az ige liturgiája követi a szokott módon.

Az egyetemes könyörgések helye és alakja az, ami a misében szokásos. Köznapokon azonban a reggel mondott szentmisén az egyetemes könyörgések helyett vehetők a Reggeli dicséret napkezdő fohásza.

Az Áldozási ének után felhangzik: **Áldott az Úr... (Benedictus)** a Reggeli dicséretből vett antifónával. Majd az Áldozás utáni könyörgés következik és a szentmise szokott befejezése.

95. Ha a Napközi imaóra, vagyis a maga idejében mondott Délelőtti, Déli és Délutáni imaóra valamelyikének nyilvános végzése közvetlenül előzi meg a misét, a szent cselekmény kezdődhet ugyancsak vagy a bevezető verssel és az imaóra himnuszával – főleg köznapon –, vagy pedig – főleg ünnepélyesebb alkalmakkor – a bevonulási körmenethez kapcsolódó Kezdőénekekkel és a miséző pap köszöntő szavaival. Mindkét esetben elmarad a szentmise bevezető szertartása.

Ezután jönnek sorra az imaóra zsoltárai a szokott módon. A zsoltárok után – elhagyva a bűnbánati cselekményt és a körülményeknek megfelelően az **Uram, irgalmazz**-t is – következik a rubrikák előírásai szerint a **Dicsőség a magasságban**, majd a miséző elmondja a szentmise könyörgését.

96. Az Esti dicséret a Reggeli dicsérethez hasonlóan kapcsolódik ahhoz a szentmiséhez, amely elé kerül. Főünneppek, vasárnapok és Urunk vasárnapra eső ünnepei I. Esti di-

csérete azonban csak az előző napi, illetve szombati szentmise után mondható el.

97. Amikor pedig a Napközi imaóra, tudniillik a Délelőtti, Déli, Délutáni imaóra vagy pedig az Esti dicséret a szentmise után következik, akkor a szokott módon folyik a szentmise az Áldozás utáni könyörgésig bezárólag.

Az Áldozás utáni könyörgéshez azonnal kapcsolódnak az imaóra zsoltárai. A Napközi imaórában a zsoltárok után, elhagyva a rövid olvasmányt, azonnal következik a könyörgés, majd az elbocsátás, miként a misében. Az Esti dicséretben pedig a zsoltárokhoz az olvasmány elhagyásával közvetlenül csatlakozik a **Magasztalja lelkem... (Magnificat)**, a maga antifónájával; a fohászok és az Úr imája szintén elmaradnak; majd a zárókönyörgés jön és a nép megáldása.

98. Szentmise és Olvasmányos imaóra – Karácsony éjszakaijának kivételével – rendszerint nem kapcsolódhat, mint-hogy a szentmisének magának már megvan a saját külön olvasmányrendje. Ha azonban kivételképpen szükségessé válik az összekapcsolás, akkor a zsoltósmá második olvasmánya és annak válaszos éneke után minden egyéb részt elhagyva megkezdődik a szentmise a **Dicsőség a magasságban** kezdetű himnusszal – amennyiben mondandó –, illetve a könyörgéssel.

99. Ha az Olvasmányos imaórát közvetlenül a zsoltósmá egy másik imaórája előtt mondjuk, akkor az utóbbinak himnusza áttehető az Olvasmányos imaóra elejére; az Olvasmányos imaóra végén elmarad a könyörgés és a befejezés, majd pedig a hozzácsatolt imaórában elmarad a bevezető vers és a **Dicsőség az Atyának**.

III. FEJEZET

A LITURGIKUS IMAÓRÁK EGYES ELEMEI

I. A ZSOLTÁROK ÉS KAPCSOLATUK A KERESZTÉNY IMÁVAL

100. Az Egyház a zsolozsmában nagyrészt azokkal a kiváló költeményekkel imádkozik, amelyeket a Szentlélek sugallatára a szent írók szerettek az Ószövetség idején. A zsoltárokból már eredetüknél fogva olyan erő van, amellyel az ember lelkét Istenhez emelik, jámbor és szent érzelmeket ébresztenek benne és rendkívüli módon segítik jósorsban hálát adni, balsorsban pedig vigasztalódni és lelkiileg meg erősödni.

101. Mindazonáltal a zsoltárok csak homályos képét tükrözik az idők azon teljességének, amely Krisztus Urunkban jelent meg, és amelyből erejét meríti az Egyház imája. Következésképpen megtörténhet, hogy a keresztények – bármennyire egyetértenek mindnyájan a zsoltárok legmagasabb értékelésében – itt-ott mégis nehézségekre bukkanhatnak, amikor imádkozva magukévá akarják tenni ezeket a tiszteletreméltó költeményeket.

102. A zsoltárok szerzőinek sugalmazója, a Szentlélek azonban kegyelmével mindig segít azoknak, akik jóakarattal s a hit szellemében imádkozzák ezeket a zsoltárénekeket. De azért szükséges az is, hogy ki-kí adottságaihoz mérten „alapos szentírástudományi, főleg zsoltárokkal kapcsolatos tájékozottságra tegyen szert”,¹ tanulja is meg mindenki, hogyan és milyen módszerrel kell helyesen imádkozni a zsoltárokat.

103. A zsoltárok nem olvasmányok, nem is kötetlen stílusban fogalmazott könyörgések, hanem dicsérő költemények. Ezek szerint, jóllehet némelykor talán felolvasva ad-

¹ A II. Vat. Zsin. *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról, 90.

ták elő azokat, mégis irodalmi műfajuk alapján megfelelő a héber elnevezésük: „Tehillim”, azaz „a dicséret énekei”, és a görög nyelvben a „pszalmoi”, ami annyit jelent, mint „énekek hárfakiséretre”. Valóban, minden zsoltárban van valami zenei jelleg, és ez meg is határozza előadási módját. Ezért még ha nem is éneklük, sőt ha valaki egyedül és csendben mondja a zsoltárt, akkor is szükséges, hogy ez a zenei jelleg legyen az irányadó; mert a zsoltár ad ugyan szöveget a hívők értelmének foglalkoztatására, de elsősorban arra való, hogy megindítsa a zsoltárt éneklők és hallgatók, és még inkább a „hárfán és citerán játszó” szívét.

104. Bölcsen tehát az imádkozza a zsoltárokat, aki belső elmélyedéssel halad versről versre, és mindenkor kész szívében olyan választ adni, amilyent a zsoltárost inspiráló Szentlélek vár tőle; a Szentlélek ugyanis segítségére siet a kegyelem befogadására kész, jóakarátú embernek. Ezért a zsoltározás, még ha az Isten fölségének kijáró tisztelet hatja is át, mindig a lélek örömeiből és a szeretet édességéből fakadjon, hiszen ez illik a vallásos költészethez és az istenes énekekhez, legfőképpen pedig Isten gyermekeinek szabadságához.

105. Bár sokszor tudunk a zsoltár szavaival könnyen és lánghatóan imádkozni, hálálkodni, ujjongva Istent dicsőíteni, a lélek szorongásai közepette esdekelnünk, mégis van úgy, hogy bizonyos nehézségek merülnek fel, főleg ha a zsoltár nem közvetlenül Istenhez szól. A zsoltáros ugyanis – amint ezt egy költő megteheti – gyakran hallgatóihoz fordul, felidézi Izrael történetét, sőt értelemmel nem rendelkező teremtményekhez is szól. Sőt magát Istent és az embereket is megszólaltatja, nemkülönben Isten ellenségeit, mint a 2. zsoltárban. Ebből nyilvánvaló, hogy a zsoltár nem ugyanolyan imádság, mint az Egyház által fogalmazott ima vagy könyörgés. Ezenkívül, a zsoltárok költői és zenei természetével együtt jár, hogy nem feltétlenül Istenhez szólnak, hanem mintegy Isten színe előtt hangzanak el. „Vegyük fontolóra – figyelmeztet Szent Benedek –, miként kell Isten és

angyalai színe előtt viselkednünk, és úgy fogjunk a zsoltosmázához, hogy a lelkiület igazodjék a szavakhoz.”²

106. Aki zsoltárt imádkozik, feltárja a szívét annak az érzellemnek, amelyet sugall a zsoltár: legyen az panaszkodás, bizalom, hálaadás vagy egyéb, a zsoltárok irodalmi műfajai szerint; ezeket a műfajokat a szentírás-magyarázók joggal különböztetik meg.

107. Ha a zsoltározó a szöveg szerinti értelmet keresi, akkor arra figyel, hogy mit mond a szöveg a hívőknek az ember élete számára.

Köztudott ugyanis, hogy mindegyik zsoltár más és más körülmények között született; ezekről kíván tájékoztatni a héber zsoltároskönyvben megadott cím. Történeti eredetük körül bármi legyen is az igazság, tény, hogy mindegyik zsoltárnak megvan a maga közvetlen értelme, amelyet napjainkban sem hanyagolhatunk el. Jóllehet ezeket a költői műveket sok-sok századdal ezelőtt keleti népeknél alkották, mégis jól fejezik ki minden kor és minden égtáj emberének fájdalmait és reményét, nyomorúságát és bizalmát, és főleg az Istenbe, a kinyilatkoztatásba és a megváltásba vetett hitet éneklik meg.

108. Aki az imaórák liturgiájának zsoltárait imádkozza, az nem annyira a maga nevében teszi ezt, hanem Krisztus egész Testének nevében, sőt magának Krisztusnak a személyében is. Ha valaki ezt szem előtt tartja, nem fog számára nehézséget jelenteni, ha éppen azt veszi észre, hogy zsoltározás közben kedélyállapota nem egyezik azokkal az érzelmekkel, amelyeket a zsoltár éppen kifejez: így esetleg annak, aki szomorú és el van keseredve, ujjongó zsoltárba kell fognia; ha pedig vidám, épp egy kesergő zsoltárt kell elmondania. Merőben magánjellegű zsoltárimádkozás esetén ez az ellentét könnyen elkerülhető, mert akkor érzelmi állapotunknak megfelelő zsoltárt választhatunk. A zsoltos-

² Szent Benedek: *Regula monasteriorum*, c. 19.

mában viszont nem magánjelleggel, hanem az Egyház nevében veszi sorra a közösségnek előírt zsoltárokat még az is, aki esetleg egyedül végzi az imaórákat. Márpedig az, aki az Egyház nevében zsoltározik, mindig találhat okot örömmre vagy bánatra, hiszen itt is érvényes az Apostol mondása: „Azokkal, akik örülnek, örüljetek, s a sírókkal sírjatok!” (Róm 12, 14). Így az önzés sebezte emberi gyarlóság is gyógyul az önzetlen szeretet által, mégpedig olyan mértékben, ahogyan a lelkület igazodik a zsoltáros szavaihoz.³

109. Aki az Egyház nevében zengi a zsoltárokat, ügyeljen ezeknek a teljes, főleg messiási értelmére, hiszen éppen a messiási értelem miatt vette át az Egyház a zsoltároskönyvet. A messiási értelem az újszövetségben lett teljesen világossá, sőt maga Krisztus Urunk nyilatkozott róla, amikor így szólt az apostolaihoz: „Be kell teljesednie mindannak, amit rólam Mózes törvényében, a prófétákban és a zsoltárokból írtak” (Lk 24, 44). Ennek az értelmezésnek legismertebb példája a Máté-evangéliumban található párbeszéd a Messiásról, Dávid fiáról és egyben Uráról;⁴ itt világossá lesz a 109. zsoltár messiási értelme.

Ezt az utat követve vették át és magyarázták az egyházatyák az egész zsoltároskönyvet, mint prófétai szót Krisztusról és az Egyházról; a liturgiába is hasonló elgondolással válogatták be a zsoltárokat. Olykor-olykor megtörtént ugyan, hogy mesterkéltné értelmezéseket is elfogadtak, mégis általában mind az egyházatyák, mind a liturgia joggal hallották meg a zsoltárokból az Atyához kiáltó Krisztust, a Fiúval beszélgető Atyát, sőt felismerték az Egyház, az apostolok vagy a vértanúk hangját is. Az értelmezésnek ez a módja a középkorban is közkedvelt volt: sok középkori zsoltáros kódexben az egyes zsoltárok elé írt feliratban megadták a krisztológiai értelmet az imádkozók számára. A krisztológiai értelmezés semmiképpen sem korlátozható csak azokra a zsoltárokra, amelyeket kifejezetten messiási-

³ Vö. Szent Benedek: *Regula monasteriorum*, c. 19.

⁴ Mt 22, 44 sköv.

nak tartanak, hanem sok olyanra is érvényes, amely kétségtelenül csupán alkalmazott értelemben vonatkozik a Messiásra, ám az Egyház hagyománya ezt mégis ajánlja.

Főleg az ünnepnapok zsoltáryagába kerültek be bizonyos krisztológiai szempont szerint kiválogatott zsoltárok. Az ezekből kiemelt antifónák mutatják be leginkább a messiási értelmezést.

II. ANTIFÓNÁK ÉS MÁS ELEMÉK, MINT A ZSOLTÁROZÁS SEGÍTŐI

110. A latin hagyományban a zsolozsmának három eleme van, amely nagyon segít megérteni, illetve keresztyén imává formálni a zsoltárokat. Ezek az elemek a zsoltárfeliratok, a zsoltárkönyörgés és főleg az antifóna.

111. Az Imaórák Liturgiájának Zsoltáros részében minden egyes zsoltár elé cím került, amely jelzi a zsoltár értelmét és jelentőségét a hívő élete szempontjából. Ezeket a címeket a zsolozsmáskönyv csupán a zsoltározók tájékoztatására hozza. Hogy pedig az új kinyilatkoztatás fénye is segítsen imádkozni, ugyanitt egy újszövetségi vagy egyházatyáktól vett idézet, zsoltármottó is található, amely felhív, hogy krisztológiai értelmezéssel imádkozzunk.

112. A zsoltárkönyörgések célja, hogy segítsék az imádkozókat a zsoltároknak főleg keresztyéni alkalmazásában. Ezek a könyörgések az egyes zsoltároknak megfelelően az Imaórák Liturgiájának Kiegészítő kötetében található, és ősi hagyomány alapján tetszés szerint vehetők. A zsoltár befejeztével – rövid szent csend után – ez a könyörgés fogja össze és önti szavakba az imádkozók érzelmeit.

113. Valamennyi zsoltárhoz hozzátartozik az antifónája, a nem énekelt zsolozsmában is, és a magánosan imádkozónak is el kell azt mondania. Az antifónák ugyanis segítenek megvilágítani a zsoltár irodalmi műfaját, azt személyes imává formálják át, élesebben megvilágítanak olyan jelentős

gondolatot, amely esetleg elkerülné a figyelmet. A különböző körülményeknek megfelelően más-más színezetet adnak a zsoltárnak, sőt nagymértékben segítik az előképi (tipológiai) vagy az ünnepre utaló értelmezést anélkül, hogy önkényes alkalmazásokba vinnének. Végül, kellemessé és változatossá tehetik a zsoltárok imádkozását.

114. A Zsoltáros részben az antifónákat úgy fogalmazták meg, hogy honi nyelvre könnyen lefordíthatók legyenek, sőt zökkenő nélkül meg lehessen ismételni őket minden egyes versszak után, a 125. számnak megfelelően. Az évközi zsoltósmában, ha nem énekelve végzik, ezek helyett az antifónák helyett tetszés szerint mondhatók a zsoltár elején közölt zsoltármottók (vö. 111. sz.).

115. Amikor egy hosszabb zsoltár ugyanazon imaórán belül részekre van osztva, akkor a változatosság érdekében, és hogy jobban előtűnjék a zsoltár tartalmának gazdagsága, minden egyes rész saját antifónát kap. Szabad azonban a teljes zsoltárt megszakítás nélkül is imádkozni, az első antifónával.

116. A húsvéti Szent Háromnapon, Húsvét és Karácsony nyolcadában, valamint az adventi, karácsonyi, nagyböjti és húsvéti idő vasárnapjain, továbbá a Nagyhét és a húsvéti idő köznapjain, valamint december 17-től 24-ig a Reggeli és az Esti dicséretben minden zsoltárnak saját antifónája van.

117. Főünnepeken az Olvasmányos imaórában, a Reggeli dicséretben, a Délelőtti, Déli, Délutáni imaórában és az Esti dicséretben saját antifónák vannak; ha nem volnának megadva, a Közös részből veendő. Ünnepeken az Olvasmányos imaórában, a Reggeli és Esti dicséretben vannak saját antifónák.

118. Ha a szentek emléknapjain saját antifónák vannak, ezeket kell venni (vö. 235. sz.).

119. Az egyes időszakok zsoltóismáiban a **Benedictus-** és **Magnificat-antifónát** a megfelelő Időszaki részből (Proprium de Tempore) vesszük, ha ott jelezve vannak, különben a Zsoltáros rész soros napjáról; főünnepeken és ünnepeken a Saját részből, vagy ha ott nincs jelezve a Közös részből; emlénapokon pedig; ha csak nincs saját antifónájuk, tetszés szerint vehetjük vagy a Közös részből vagy a köznapról.

120. Húsvéti időben minden antifóna **Allelujá-t** kap, kivéve, ha ez ellenkeznék az antifóna tartalmával.

III. A ZSOLTÁROZÁS MÓDJA

121. A zsoltározásnak más és más módja lehet aszerint, hogy mi az egyes zsoltárok irodalmi műfaja, milyen hosszúak, latinul vagy honi nyelven, és főleg hogy egyedül, többen vagy a néppel együtt imádkozzák-e. A cél az, hogy minél inkább megérezzék a zsoltározók a zsoltárok ízét és szépségét. A zsoltárok beépítésében ugyanis nem az ima mennyisége volt a döntő, hanem a törekvés a változatosságra és minden egyes költemény saját jellegének kiemelése.

122. A zsoltárokat énekeljük vagy mondjuk, akár egyvégtében (azaz megszakítás nélkül, „in directum”), akár úgy, hogy a kórus két része, illetve a közösség két csoportja versenként vagy szakaszonként váltakozva veszi át a szót, akár pedig válaszos módon, ahogyan a hagyomány vagy a gyakorlat szentesíti.

123. Minden zsoltár kezdetén el kell mondani a hozzá tartozó antifónát a 113–120. számok alapján. A zsoltár végén mondjuk: **Dicsőség az Atyának. Miképpen kezdetben.** Ezt a szokást meg kell őrizni, mert a **Dicsőség...** olyan alkalmas záradék, amelyet a hagyomány ajánl, és amely az Ószövetség imádságát dicsőítő, krisztológiai és szentháromságos értelemmel gazdagítja. A zsoltár után pedig tanácsos az antifónát megismételni.

124. Amikor a Zsoltáros részben hosszabb zsoltárok kerülnek sorra, ezek úgy vannak szakaszokra osztva, hogy az egyes imaórákon belül kitérjenek a hármas felosztás, de a zsoltár igazi értelme el ne homályosuljon.

Ajánlatos megtartani ezt a felosztást, különösképpen a kórusban latin nyelven történő zsolozsmázás esetén, minden egyes rész végén a **Dicsőség az Atyának...** hozzáadásával.

Szabad azonban vagy megmaradni emellett a hagyományos mód mellett, vagy kis szünetet beiktatni a felosztott zsoltár egyes részei közé, vagy egyfolytában elmondani a teljes zsoltárt a maga antifónájával.

125. Továbbá, amikor úgy javallja a zsoltár irodalmi műfaja, versszak szerinti felosztások vannak jelezve, mégpedig azért, hogy az antifónát minden egyes versszak után be lehessen iktatni, főleg a zsoltár honi nyelvű éneklése esetén. Ilyenkor elég a Dicsőség az Atyának dicsőítő verset a zsoltár végéhez csatolni.

IV. A ZSOLTÁROK ELOSZTÁSÁNAK IRÁNYELVEI

126. A zsoltárok négy hétre vannak elosztva, a következő elvek szem előtt tartásával: csak egészen kevés zsoltár maradjon ki, a hagyomány szerint is jelesebb zsoltárok viszont gyakrabban ismétlődjenek; a Reggeli és az Esti dicséret valamint a Befejező imaóra a napszaknak megfelelő zsoltárokat kapjon.⁵

127. Minthogy a Reggeli és az Esti dicséret van leginkább a néppel együtt való ünneplésre szánva, ezekben olyan zsoltárokra esett a választás, amelyek inkább alkalmasak arra, hogy a nép imádkozza őket.

128. A Befejező imaórára nézve a 88. szám volt az irányadó.

⁵ A II. Vat. Zsin. *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról, 91.

129. Vasárnap mind az Olvasmányos, mind a Napközi imaórához azokra a zsoltárokra esett a választás, amelyek a hagyomány szerint is igen alkalmasak a húsvéti misztérium kifejezésére. Péntekre pedig néhány bűnbánati, illetve a szenvedésről szóló zsoltár került.

130. Három zsoltár van fenntartva Advent, Karácsony, Nagyböjt és Húsvét idejére, mégpedig a 77., 104. és a 105. zsoltár. Ezek megvilágítják, hogy mennyire előhírnöke az Ószövetség üdvösségtörténete annak, ami az Újszövetségben teljeseedik be.

131. A Zsoltáros rész soros zsoltárai között – túlnyomó részben átkozódó jellegük miatt – nem szerepel az 57., a 82. és a 108. zsoltár, és néhány zsoltárból is kimaradtak bizonyos versek, amint ez a zsoltárok elején jelezve van. Mindezeknek a szövegeknek az elhagyása lélektani nehézségek miatt történik; egyébként maguk az átokzsoltárok az Újszövetség világában is fel-feltűnnek, például a Jelenések könyvében (6, 10) és semmiképpen sem akarnak átkozódásra ösztönözni.

132. Vannak zsoltárok, amelyek olyan hosszúak, hogy nem illeszthetők be a szolozsma egyazon imaórájába. Ezek több napra vannak szétosztva, de ugyanarra az imaórára készültek, így ezeket teljes egészükben elmondják azok is, akik esetleg a többi imaórát nem szokták végezni, így a 118. zsoltár – saját felosztása szerint – huszonkét napra van elosztva, mégpedig a Napközi imaórára, mert ezt a zsoltárt a nappal óráira szánja a hagyomány.

133. A zsoltárok négyheti ciklusa úgy kapcsolódik a liturgikus évhez, hogy az első héttel kell indulni Advent I. vasárnapján, az évközi idő I. hetében, Nagyböjt és Húsvét I. vasárnapján, elhagyva az esetleg fennmaradt heteket.

Minthogy a zsoltárok négyheti ciklusa az évközi időben a hetek sorszámát követi, Pünkösd után a Zsoltáros rész

azon hetével kell újrakezdeni, amelynek sorszáma az Időszaki részben a megfelelő hét kezdetén fel van tüntetve.

134. Főünnepeken és ünnepeken, a húsvéti Szent Háromnapon, Húsvét és Karácsony nyolcada alatt az Olvasmányos imaórában a hagyomány által ajánlott saját zsoltárok szerepelnek; alkalmasságukat többnyire megvilágítja az antifóna. Ugyanígy van ez a Napközi imaórában is az Úr némely főünnepén és Húsvét nyolcada alatt. E napokon a Reggeli dicséretben a zsoltárokat és a kantikumot az I. hét vasárnapjáról vesszük. Főünnepek I. Esti dicséretére ősi szokás szerint a zsoltárok a „Laudate” (Nagy Hallel) sorozatból kerültek be. Főünnepek II. Esti dicséretére és ünnepek Esti dicséretére saját zsoltárokat és kantikumot veszünk. Főünnepek Napközi imaóráira a zarándokzsoltárokat vesszük; kivéve a fent említett napokon és vasárnapokon. Ünnepek Napközi imaóráira viszont a soros nap zsoltárait kell venni.

135. Egyéb alkalommal a zsoltárokat a Zsoltáros rész soros hetéből kell venni, kivéve, ha saját antifónák vagy zsoltárok vannak.

V. AZ Ó- ÉS ÚJSZÖVETSÉGI ÉNEKEK

136. A Reggeli dicséretben az első és a második zsoltár közé ősi szokás szerint egy ószövetségi kanticum kerül. Az ősi, római hagyomány által szentesített éneksorozat és a Szent X. Piusz által bevezetett másik éneksorozat mellett az ószövetségi könyvekből vett újabb énekek egészítik ki a Zsoltáros részt, hogy így a négy hét minden köznapja saját kantikummal rendelkezzen, vasárnaponként pedig a három ifjú énekének két része váltakozzék.

137. Az Esti dicséretben két zsoltár után újszövetségi kanticum következik az apostolok leveleiből vagy a Jelenések könyvéből. Külön kanticum jut a hét mindegyik napjára.

Nagybőjt vasárnapjain a Jelenések könyvéből választott al-lelujás éneket Szent Péter első leveléből vett ének váltja fel. Ezenkívül Urunk megjelenése főünnepén és Urunk színe-változása ünnepén a Timóteushoz írt első levélből van a kanticum.

138. Az **Áldott az Úr (Benedictus)**, a **Magasztalja lelkem (Magnificat)** és a **Bocsásd el most (Nunc dimittis)** evangéliumi kanticumoknak ugyanazt az ünnepélyességet és tiszteletet kell megadni, mint amivel magát az evangéliumot szoktuk hallgatni.

139. Mind a zoltározás menete, mind az olvasmányok sorrendje ahhoz a hagyományos elvhez igazodik, hogy először az Ószövetség, azután az Apostol, végül pedig az Evangélium következzen.

VI. A SZENTÍRÁSI OLVASMÁNYOK

a) A Szentírás olvasása általában

140. A Szentírás olvasása a közösség előtt ősi hagyomány alapján történik a liturgiában, nemcsak az eucharisztikus ünneplésen, de a zsolozsmában is. A szentírási olvasmányokat azért kell minden kereszténynek nagyra értékelnie, mert maga az Egyház jelölte ki őket, nem pedig kinek-kinek ízlése vagy egyéni elgondolása választja meg. Az Egyház a kijelölésben ahhoz a misztériumhoz igazodik, amelyet mint Krisztus Jegyese „az év körforgásában bontakoztat ki a megtestesüléstől és a születéstől kezdve a mennybemenetelig, majd Pünkösdtől a boldog reménységnek: az Úr eljövételének várásáig”.⁶ Ezenfelül a liturgikus ünneplésben a Szentírás olvasását mindig imádság kíséri, mert így gyümölcsözőbb az olvasás; az imádságok viszont – főleg a zoltárok – a Szentírás olvasása révén érthetőbbek lesznek, a bensőség pedig fokozza hatékonyságukat.

⁶ A II. Vat. Zsin. *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról, 102.

141. A zsolozsmában található hosszabb és rövidebb olvasmányok a Szentírásból.

142. A Reggeli és az Esti dicséretnek tetszés szerint választható hosszabb olvasmányról a 46. szám szól.

b) A szentírási olvasmányok rendje az Olvasmányos imaórában.

143. Az Olvasmányos imaóra szentírási szakaszainak rendjét meghatározzák egyfelől azok a liturgikus idők, amelyek alatt tiszteletreméltó hagyomány alapján kell bizonyos könyveket olvasni; másfelől pedig meghatározza a szentmise olvasmányrendje. A zsolozsma és a szentmise tehát úgy igazodik egymáshoz, hogy a zsolozsma szentírás-olvasása kiegészíti a szentmisében elhangzó olvasást, és együtt megadják az üdvösség egész történetének áttekintését.

144. Kivéve a 73. szám eseteit, evangéliumot nem olvassunk a zsolozsmában, minthogy az a misében minden esztendőben a maga egészében sorra kerül.

145. Két szentírási olvasmányrend van: az egyik egyéves, és megtalálható a zsolozsmáskönyvben; a másik – amely tetszés szerint vehető a Kiegészítő kötetből – kétéves, mint a szentmise évközi köznapi olvasmányrendje.

146. A zsolozsmában az olvasmányok kétéves rendje olyan, hogy minden esztendőben sorra kerül a Szentírásnak, szinte valamennyi könyve, sőt azok a hosszabb és nehezebb szövegek is, amelyek a szentmisében alig kaphattak volna helyet. Az Újszövetséget minden esztendőben teljesen elolvassuk, egyrészt a misében, másrészt a zsolozsmában; az Ószövetség könyveiből viszont csak azok a részek kerülnek sorra, amelyek jelentősebbek az üdvösség történetének megértése és a lelki gazdagodás szempontjából.

A zsolozsma és a szentmise olvasmányainak összhangja megkívánja, hogy ne egy napon kerüljenek olvasásra

ugyanazok a szövegek, és ugyanazok a könyvek ne egy időben szerepeljenek, mert akkor a zsolozsmára a kevésbé jelentős szakaszok jutnának, és zavar is támadna a szövegek folyamatos rendjében. Szükséges tehát, hogy ugyanaz a könyv más-más évben szerepeljen a szentmisében és a zsolozsmában, vagy legalábbis, ha ugyanazon évben kerülne olvasásra, ez bizonyos idő elmúltával történjék.

147. Adventben, ősi hagyomány szerint Izajás könyvéből vett szakaszokat olvasunk, megközelítően folyamatos olvasással, mégpedig kétévenként váltakozó rendben. Hozzájön Rút könyve és néhány jövendölés Mikeás prófétától. Minthogy december 17-től 24-ig külön kijelölt olvasmányokat kell venni, Advent harmadik hetének esetleg fennmaradó olvasmányai nem kerülnek sorra.

148. December 29-től január 5-ig az I. évben a Kolosszeiekhez írt levelet olvassuk, mert abban az Úr megtestesülése az egész üdvösségtörténet távlataiba van beállítva. A II. évben az Énekek éneke kerül sorra, mely megsejteni Isten és az ember egyesülését Krisztusban: „Az Atyaisten akkor készített menyegzőt Isteni Fiának, amikor őt a Szűz méhében az emberi természettel egyesítette, amikor az örök Isten az idők teljességében emberré akart lenni.”⁷

149. Január 7-től Urunk megjelenése utáni szombatig Izajás könyvének 60–66. fejezeteiből és Báruk prófétától eszkatologikus szövegeket veszünk; azok a szakaszok pedig, amelyek nem kerülhettek sorra, abban az évben elmaradnak.

150. Nagyböjtben páratlan évben részleteket olvasunk a Második Törvénykönyvből és a Zsidókhoz írt levélből. Páros évben az üdvösség történetének áttekintését kapjuk a Kivonulás, a Leviták és a Számok könyvéből. A Zsidókhoz

⁷ Nagy Szent Gergely: *Homilia 34 in Evangelia*: PL 76, 1282.

írt levél a régi szövetséget Krisztus húsvéti misztériumának fényében értelmezi. Ugyanebből a levélből Nagypénteken részleteket olvasunk Krisztus áldozatáról (9, 11–28), Nagyszombaton pedig az Úr nyugvásáról (4, 1–16). A Nagyhét többi napján páratlan évben Izajás próféta könyvéből az Úr szolgájának harmadik és negyedik éneke kerül olvasásra, valamint szakaszok szerepelnek a Siralmak könyvéből; páros évben Jeremiás prófétától, mint a szenvedő Krisztus előképétől veszünk olvasmányokat.

151. Húsvéti időben, kivéve Húsvét I. és II. vasárnapját, Urunk mennybemenetele és Pünkösöd főünnepét, a hagyományoknak megfelelően páratlan évben Szent Péter apostol első levelét, a Jelenések könyvét és Szent János apostol leveleit olvassuk, páros évben az Apostolok Cselekedeteit.

152. Urunk megkeresztelkedésének vasárnapját követő hétfőtől Nagyböjtig, azután a Pünkösöd utáni hétfőtől Adventig tart az évközi idő 34 hetének sora.

Ez a sor szünetel tehát Hamvazószerdától Pünkösdig. Pünkösdvasárnap utáni hétfőn annál a hétnél kezdjük el újra az évközi olvasást, amelyik a Nagyböjt kezdete miatt félbeszakadt hetet követi, elhagyva természetesen a vasárnapra rendelt olvasmányt.

Azokban az években viszont, amelyekre csak 33 évközi hét esik, elmarad az a hét, amely közvetlenül következne Pünkösöd után, hogy mindig elolvashassuk az utolsó hetek eszkatologikus tartalmú olvasmányait.

Az Ószövetség könyveinek besorolása az üdvösség történetéhez igazodik: ahogyan Isten kinyilatkoztatja önmagát a nép történelme folyamán, s ahogyan az egymást követő fokozatokban vezeti és megvilágosítja. Éppen ezért a prófétákat a történeti könyvek sorában olvassuk, mégpedig aszerint, hogy mikor éltek és tanítottak. Következésképp páratlan évben az Ószövetség olvasmányrendje együtt hozza a történeti könyveket és a prófétai megnyilatkozásokat József könyvétől a fogság idejéig bezárólag. Páros évben Nagyböjtig befejeződik a Teremtés könyvének olvasása,

majd újra előkerül az üdvösség története a fogság utántól a makkabeusi időkig. Páros évben még újabb próféták kapcsolódnak be, valamint a bölcsességi könyvek, és Eszter, Tóbiás és Judit könyvének elbeszélései.

A kiemelt időkben nem szereplő apostollevelek úgy oszlanak meg, hogy alkalmazkodjanak mind a mise olvasmányaihoz, mind pedig keletkezésük időrendjéhez.

153. Az egyéves olvasmányrend lerövidítése úgy történt, hogy a Szentírás válogatott részei minden esztendőben olvasásra kerüljenek, és a szentmise kétfajta (vasárnapi és köznapi) olvasmányrendjéhez igazodva azoknak kiegészítői legyenek.

154. Főünnepeknek és ünnepeknek saját olvasmányuk van; ha hiányzik, a Közös részből kell venni.

155. Az egyes olvasmányszakaszok a lehetőség szerint nagyjából egyforma hosszúak; ezért itt-ott néhány vers kimarad, hogy a perikopák ne lépjék túl a kellő terjedelmet, amely egyébként különböző a szövegek irodalmi műfajától függően. A versek kimaradása mindig jelezve van. Dicséretes azonban a szentírási részt a maga egészében elolvasni, jóváhagyott szövegből.

c) A rövid olvasmány

156. A rövid olvasmány (capitulum) jelentőségét a 45. szám írja le. Kiválasztásuk azzal a céllal történt, hogy magvasan, világosan fejezzenek ki valamilyen gondolatot vagy felhívást. Ezenkívül a változatosság is fontos szempont volt.

157. Az évközi időre tehát négyheti sorozat készült a rövid olvasmányokból, és a Zsoltáros részbe úgy kaptak besorolást, hogy négy héten át mindig más legyen az olvasmány. Heti sorozat található az adventi, karácsonyi, nagyböjti és húsvéti időben. Van még külön rövid olvasmány főünne-

pekre, ünnepekre, néhány emléknapi, és a Befejező imaórában egy sorozat a hét napjaira.

158. A rövid olvasmányok megválasztását az alábbi szempontok vezették:

a) a hagyománynak megfelelően nem szerepelnek az evangéliumok;

b) amennyire ez lehetséges volt, kiterjedt a figyelem a vasárnap, a péntek és az egyes imaórák jellegére;

c) az Esti dicséret olvasmányai, minthogy újszövetségi kantikumokra következnek, csak az újszövetségi Szentírásból valók.

VII. AZ EGYHÁZATYÁKTÓL ÉS AZ EGYHÁZI ÍRÓKTÓL VETT OLVASMÁNYOK

159. A római Egyház hagyománya szerint az Olvasmányos imaórában a szentírási olvasmány után az egyházatyák, illetve egyházi írók olvasása következik, saját válaszos énekkel, hacsak nem kell a napi szenttel kapcsolatos olvasmányt venni (vö. a 228–239. sz.).

160. Ebben a második olvasmányban szerepelnek a keleti és nyugati egyházatyák, egyháztanítók és egyházi írók műveiből válogatott szövegek, elsőbbséget juttatva az egyházatyáknak, minthogy ők kiemelkedő tekintélynek örvendnek az Egyházban.

161. A zsolozsmáskönyv minden egyes napra kijelölt olvasmányain kívül egy szabad választásra szánt olvasmányrend is van: itt a szövegek nagyobb bősége található meg, hogy az Egyház áthagyományozott szellemi kincstára minél gazdagabban álljon rendelkezésére azoknak, akik a zsolozsma istenszolgálatát végzik. Mindenki számára engedélyezve van, hogy a második olvasmányt vagy az Imaórák Liturgiájából, vagy a Szabadon választható olvasmányok könyvéből vegye.

162. Ezenkívül a püspöki karok megtehetik, hogy további más, a vidékük hagyományainak és lelkivilágának megfelelő szövegeket is összegyűjtsenek,⁸ és függelék gyanánt a Szabadon választható olvasmányok könyvéhez csatoljanak. Ezeket az olvasmányokat olyan katolikus írók műveiből kell venni, akiket tudományuk is, életszentségük is ajánl.

163. A második olvasmány fő feladata az elmélkedés az Isten szaváról, úgy véve ezt át, ahogyan az Egyház a maga hagyományában teszi. Mindig szükségesnek tartotta ugyanis az Egyház az Isten szavának hiteles kifejtését a hívők számára, hogy „az egyházas és katolikus érzés szabályához igazodjék a prófétai és apostoli iratok értelmezése”.⁹

164. Akik az Egyház egyetemes hagyománykincsének dokumentumait olvassák és velük gyakorta ismerkednek, elmélkedéssel egyre jobban behatolhatnak a Szentírásba és bensőséges, eleven szeretetre gyulladnak iránta. A szentatyák és egyházi írók művei ugyanis kiváló tanúságot tesznek arról, hogy az Egyház, a megtestesült Ige Jegyese, „mint aki birtokolja Jegyesének és Istenének bölcsességét és lelkét”,¹⁰ századokon át mennyire fontolgatta magában Isten szavát és milyen odaadó állhatatossággal törekedett egyre jobban a Szentírás mind mélyebb megismerésére.

165. Az egyházatyák olvasása a keresztyényeket megismer-teti a liturgikus idők és ünnepek értelmével is. Egyben hozzáférhetővé teszi számukra azt a felbecsülhetetlen lelki gazdagságot, amely az Egyház nagyszerű öröksége; ugyanakkor megadja lelki életükhöz az alapvetést, és bőséges segítséget nyújt a lelki fejlődéshez. Azoknak pedig, akik Isten szavát hirdetik, mindennap ösztönző példát ad az igehirdetéshez.

⁸ Vö. A II. Vat. Zsin. *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról, 38.

⁹ Lerini Szent Vince: *Communitorium* 2. PL 50, 640.

¹⁰ Szent Bernát: *Sermo 3 in vigilia Nativitatis* 1: PL 183 (edit. 1879), 94.

VIII. A SZENTTEL KAPCSOLATOS OLVASMÁNY

166. A szenttel kapcsolatos olvasmányon (lectio hagiographica) különféle szövegeket értünk. Lehet valamelyik egyházatyja vagy egyházi író műve, amely az ünnepelt szentről szól vagy rá jól alkalmazható, lehet szemelvény magának a szentnek írásaiból vagy pedig életrajza.

167. Amikor a helyi szentekkel kapcsolatos olvasmányokat készítik, ügyelni kell a történeti hitelességre,¹¹ és azoknak a lelki épülésére, akik az olvasmányt kezükbe veszik vagy hallgatják. Nagy gonddal kell kerülni a csodahajhászt, korszerűen meg kell világítani: melyek a szent lelkiségének sajátos vonásai, és mi az illető szent jelentősége az Egyház külső és belső életében.

168. Az olvasmány elé rövid életrajzi jegyzet kerül, amely csak történeti adatokat tartalmaz, és az életpálya főbb állomásait rögzíti. Tájékoztató szerepet tölt be; olvasása nem kötelező.

IX. A VÁLASZOS ÉNEK

169. Az Olvasmányos imaórában a szentírási szakaszt válaszos ének követi. Ennek szövege vagy a hagyomány kincstárából került ki, vagy pedig új összeállítás. A válaszos ének több célt szolgál: új fénnel világítja meg az olvasott szentírási szakaszt, belehelyezi azt az üdvösségtörténet összefüggéseibe, átvezet az Ószövetségből az Újszövetségbe, imádsággá és szemlélődéssé formálja át az olvasottakat, végül költői szépségével kellemes változatosságot is teremt.

170. A második olvasmányt szintén követi egy alkalmas válaszos ének; ez azonban nem kapcsolódik szorosan az olvasott szöveghez; és ezért inkább a kötetlen elmélkedés elindítója lehet.

¹¹ Vö. A II. Vat. Zsin. *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról, 92 c.

171. A válaszos énekek tehát – ismétlésre szánt részeikkel együtt – az egyéni zsolozsmázásban is megtartják szerepüket. Ismétlésre szánt részük azonban nem éneklés esetén elhagyható, hacsak maga az értelem nem kívánja az ismétlést.

172. Hasonló, de egyszerűbb válasz a rövid olvasmányra a rövid válaszos ének a Reggeli és az Esti dicséretben és a Befejező imaórában, amelyről a 49. és a 89. számban volt szó. Ugyanez a szerepük a Délelőtti, a Déli és a Délutáni imaórában a párverseknek, ezek nyomán Isten szava, mint valami felkiáltás, mélyebbre hatol be az olvasó vagy a hallgató lelkébe.

X. HIMNUSZOK ÉS MÁS NEM SZENTÍRÁSI ÉNEKEK

173. A legősibb hagyomány tanúsítja, hogy himnuszok mindig szerepeltek a zsolozsmában. Most is megtartották helyüket.¹² A himnuszokat lírai természetük már maga is kifejezetten az Isten dicséretére teszi hivatottá. Közkedveltek is, ezenfelül jól és a zsolozsma más részeivel ellentétben mindjárt világosan rámutatnak az imaóra vagy az ünnep sajátos jellegére, a lelkeket pedig bensőségebb ünneplésre készítetik és hangolják. Hatékonyságukat gyakran fokozza irodalmi szépségük. Továbbá a zsolozsmában a himnuszok jelentik az Egyház által alkotott legjelentősebb költői anyagot.

174. Hagyományos előírás szerint a himnusz záródicsőítéssel, doxológiával végződik. A himnuszt záró dicsőítést általában ugyanahhoz a Személyhez intézzük, mint magát a himnuszt.

175. Az évközi időben minden imaórára a himnuszok két sorozata készült, hogy hetenként cserélődjenek, és így a változatosság biztosítva legyen.

¹² Vö. A II. Vat. Zsin. *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról, 93.

176. Ezenkívül, az évközi idő Olvasmányos imaóráira a himnuszokból külön sorozat készült éjszakára, és külön nappalra.

177. Az újonnan bevezetett himnuszokat hagyományos dallamokkal is el lehet látni, a nekik megfelelő szótagszám és versmérték szerint.

178. Ami pedig a honi nyelven történő ünneplést illeti, a püspöki karok hatáskörébe tartozik, hogy a latin himnuszoknak a saját nyelvük szelleme szerint történő átültetéséről gondoskodjanak, sőt új szerzeményeket is beiktassanak.¹³ Ezek azonban feleljenek meg az imaóra, az időszak vagy az ünnep szellemének. Ügyelni kell továbbá arra is, hogy olyan énekeket ne hagyjanak jóvá, amelyek népszerűek ugyan, de művészi értékük nincsen, vagy amelyek nem felelnek meg igazán a liturgia méltóságának.

XI. A FOHÁSZOK, AZ ÚR IMÁDSÁGA, A ZÁRÓKÖNYÖRGÉS

a) Fohászok, közbenjáró imák a Reggeli és az Esti dicséretben

179. A zsolozsma elsősorban istendicséret. A zsidó és a keresztény hagyomány azonban hozzákapcsolja a kérő imát Isten dicsőítéséhez, sőt gyakran ebből vezeti le, valamilyen formában. Pál apostol pedig arra biztat, hogy végezzünk „imát, könyörgést, esedezést és hálaadást minden emberért, a királyokért és az összes előljárókért, hogy békés, nyugodt életet élhessünk, szentségben és tisztességben. Ez jó és kedves üdvözítő Istenünk szemében, aki azt akarja, hogy minden ember üdvözljön és eljusson az igazság ismeretére” (1 Tim 2, 1–4). Ezt a figyelmeztetést sok egyházatyá értelmezte úgy, hogy reggel és este könyörgéseket kell tartani.¹⁴

¹³ Uo., 38.

¹⁴ Így pl. Aranyszájú Szent János: *In Epist. ad Tim. I*, Homilia 6: PG 62, 530.

180. Az egyetemes könyörgések, amelyek a római rítus szerinti szentmisében újra helyet kaptak, az Esti dicséretben is szerepelnek, de más formában, az alábbiak szerint.

181. Minthogy az imádkozás hagyományához az is hozzátartozik, hogy az ember reggel Istennek ajánlja egész napját, azért a Reggeli dicséretben fohászok is szerepelnek: általuk ajánljuk és szenteljük a napot Istennek.

182. Egyképpen fohászoknak nevezzük az Esti dicséretben a közbenjáró imádságokat, a Reggeli dicséretben pedig azokat az imákat, amelyekkel a napot Istennek szenteljük.

183. A változatosság érdekében, de főleg azért, hogy jobban ki tudjuk fejezni az Egyház és az emberek sokféle kérésnivalóját, és tekintettel a sokféle emberi hivatásra, csoportra, személyre, életkörülményre és időszakra, minden nap más fohász-összeállítás található a Zsoltáros részben az évközi időben, a liturgikus év időszakaiban és némely jelesebb ünnepi alkalommal.

184. Ezenkívül a püspöki karoknak joguk van arra, hogy Az Imaórák Liturgiája című zsolozsmáskönyvben közölt formulákon alakítsanak, vagy egészen újakat is hagyjanak jóvá,¹⁵ az alábbi elvek követésével.

185. Miként az Úr imádságában is történik, szükséges, hogy a kérésekhez csatlakozzék Isten dicsérete: fölségének megvallása vagy az üdvösségtörténet felidézése.

186. Az Esti dicséret közbenjáró fohászai között az utolsó mindig a megholtakra vonatkozzék.

187. A zsolozsma elsősorban az egész Egyház imádsága az egész Egyházért, sőt az egész világ üdvösségéért.¹⁶ Ezért

¹⁵ Vö. A II. Vat. Zsin. *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról, 38.

¹⁶ *Uo.*, 83 és 89.

szükséges, hogy a fohászok között mindenképpen első helyre kerüljenek az egyetemes ügyek: az Egyház és annak rendjei, a világi vezetők, a szegények, a betegek, a szenvedők, az egész világra nehezedő gondok, amilyen például a béke és hasonló más nagy ügyek.

188. Szabad azonban még néhány helyi imaszándékot is megnevezni mind a Reggeli, mind az Esti dicséretben.

189. A zsolozsmához előírt fohászok úgy vannak kidolgozva, hogy egyaránt használhatók akár nagyobb vagy kisebb közösségben, akár pedig egyedül végzett imában.

190. A nép bevonásával vagy közösségben végzett zsolozsmázáskor a pap vagy más segédkező rövid felszólítással vezet be és megadja a válasz formuláját, amelyet a közösség minden egyes fohász után változatlanul megismétel.

191. A fohászok Istenhez intézett szavakba vannak foglalva, mégpedig oly módon, hogy alkalmasak legyenek mind a közösségi, mind az egyedül végzett imádkozásra.

192. Minden imaszándék formulája két részből áll; a második rész alkalmazható váltakozó válaszként is.

193. Ezek szerint háromféle módon lehet a fohászokat végezni: a pap vagy egy segédkező mind a két részt előimádkozza, amire a közösség a nem változó formulával válaszol, vagy minden egyes fohász után szent csend következik, vagy pedig a pap, illetve a segédkező előterjeszti a fohász első részét, és az egybegyűlték annak második részével válaszolnak.

b) Az Úr imádsága

194. A Reggeli és az Esti dicséretben, mint a nép bevonására kiváltképp alkalmas imaórákban, a fohászokat az Úr

imádsága zárja, jelentőségének megfelelően, a tiszteletre-méltó hagyomány szerint.

195. Mostantól kezdve tehát az Úr imádsága napjában háromszor hangzik fel ünnepélyesen: a szentmisén, a Reggeli és az Esti dicséretben.

196. A **Mi Atyánk**-ot mindenki együtt imádkozza; alkalom szerint vezesse be rövid felhívás.

c) A zárókönyörgés

197. Az egyes imaórák végén befejezésül zárókönyörgés van, amely a nyilvános és a néppel való zsolozsmázás esetén a papra vagy diakónusra tartozik, hagyományos szabály szerint.¹⁷

198. Az Olvasmányos imaóra zárókönyörgése általában a napi könyörgés; a Befejező imaóráé mindig a Zsoltáros részben található.

199. A Reggeli és az Esti dicséretben a zárókönyörgést az Időszaki, illetve a Saját részből vesszük az összes vasárnapon, valamint Advent, Karácsony, Nagyböjt, Húsvét idejének köznapjain, továbbá főünnepeken, ünnepeken és emléknapokon. Az évközi köznapokon a Zsoltáros rész soros napján található zárókönyörgést kell venni, mert ez emeli ki a Reggeli és az Esti dicséret sajátos jellegét.

200. A Délelőtti, Déli és Délutáni, vagyis a Napközi imaórához a zárókönyörgést az Időszaki, illetve a Saját részből vesszük: az összes vasárnapon, valamint Advent, Karácsony, Nagyböjt, Húsvét idejének köznapjain, továbbá főünnepeken és ünnepeken. Egyéb napokon a Zsoltáros rész soros napján található zárókönyörgést kell venni, mert ez emeli ki ezen imaórák sajátos jellegét.

¹⁷ Vö. *alább*, 256.

XII. A SZENT CSEND

201. A liturgikus cselekményeknél ügyelni kell arra, hogy „a maga idejében szent csendet is tartsanak”.¹⁸ Ezért kap a zsoltoszmában is helyet a szent csend.

202. A szent csend beiktatható akár az egyes zsoltárok és megismételt antifónájuk után, az ősi hagyomány szerint, és kiváltképpen, amikor a hallgatás után zsoltárhoz kapcsolt könyörgést is veszünk (vö. 112. sz.), akár a rövid vagy hosszabb olvasmány után, mégpedig vagy a válaszos ének előtt vagy utána; mindezt úgy, ahogyan megfelelőbbnek látszik és az okosság kívánja. A cél az, hogy a Szentlélek szava minél teljesebben visszhangozzék a szívekben, s hogy a személyes imádkozást jobban hozzákapsoljuk Isten igéjéhez és az Egyház nyilvánosan felhangzó szavához.

Kerülni kell azonban a csend olyan alkalmazását, amely megbontaná a zsoltosma összefüggő felépítését, és amely kellemetlenné vagy unalmassá válhatnék a résztvevők számára.

203. Aki pedig egyedül végzi a zsoltoszmát, annak több szabadsága van, hogy szünetet iktasson be és elmélkedjék egy-egy olyan rész felett, amely a lelkét megragadja. Emiatt a legkevésbé sem megy veszendőbe zsoltoszmájának nyilvános jellege.

¹⁸ Vö. A II. Vat. Zsin. *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról, 30.

IV. FEJEZET

A ZSOLOZSMA AZ ÉV FOLYAMÁN

I. URUNK MISZTÉRIUMAINAK ÜNNEPLÉSE

a) A vasárnap

204. A vasárnap zsolozsmája az I. Esti dicsérettel kezdődik. Itt mindent a Zsoltáros részből kell venni, kivéve a saját részeket.

205. Ha Urunk valamely ünnepe vasárnapra esik, saját I. Esti dicsérete van.

206. A 73. számban szó volt arról, miként lehet vasárnapi vigíliát tartani.

207. Nagyon hasznos, ha a lehetőség szerint legalább az Esti dicséretet a néppel együtt végzik, ősrégi szokásnak megfelelően.¹

b) A húsvéti Szent Háromnap

208. A húsvéti Szent Háromnapon a zsolozsmát úgy kell végezni, ahogyan adva van az Időszaki részben.

209. Akik azonban részt vesznek Nagycsütörtökön az utolsó vacsora emlékmiséjén vagy Nagypénteken Urunk szenvedésének ünneplésén, a napi Esti dicséretet nem mondják.

210. Nagypénteken és Nagyszombaton, hacsak lehet, a Reggeli dicséret előtt tartsák meg nyilvánosan, a nép bevonásával az Olvasmányos imaórát.

211. A nagyszombati Befejező imaórát csak azok kötelesek elvégezni, akik a Húsvéti vigília szertartásán nem vesznek részt.

¹ Vö. A II Vat. Zsin. *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról, 100.

212. A Húsvéti vigília helyettesíti az Olvasmányos imaórát. Akik tehát az ünnepélyes Húsvéti vigília-szertartáson nem vettek részt, annak olvasmányaiból legalább négyet vegyenek azok kantikumával és könyörgésével. Megfelelő, ha a Kivonulás könyvének, Ezekielnek és az Apostolnak olvasmányait és az evangéliumot választják; majd elmondják a **Téged, Isten, dicsérünk...** himnuszt és a nap könyörgését.

213. Húsvétvasárnap a Reggeli dicséretet mindenki imádkozza el; nagyon illő, hogy ennek a szent napnak alkonyán minél ünnepélyesebben és fokozott tisztelettel végezzék az Esti dicséretet, szívükben azoknak a jelenéseknek az emlékével, amelyekben az Úr megmutatta magát tanítványainak. Húsvét napján – ahol még élő a helyi hagyomány – nagy odaadással kell megtartani a keresztségi Esti dicséretet, amelynek során zsoltárokat énekelve vonulnak a keresztkúthoz.

c) A húsvéti idő

214. A zsolozsma húsvéti hangulatát az **Alleluja-felkiáltás** adja meg. Vele zárjuk a legtöbb antifónát (vö. 120. sz.). A húsvéti jelleget biztosítják a külön himnuszok, antifónák és könyörgések is, valamint a – minden egyes imaóra megadott – saját olvasmányok.

d) Urunk születése

215. Nagyon megfelelő, ha Urunk születésének éjszakáján, a szentmise előtt az Olvasmányos imaórát ünnepélyes vigíliával tartják. A Befejező imaórát csak azok kötelesek elvégezni, akik ezen a vigílián nem vettek részt.

216. Karácsony napján a Reggeli dicséret általában a pásztorok miséje előtt van.

e) Urunk egyéb főünnepei és ünnepei

217. Urunk főünnepein és ünnepein a zsolozsmázás módjára nézve a 225–233. számok az irányadók, a megfelelő változtatásokkal.

II. A SZENTEK ÜNNEPLÉSE

218. A szentek ünnepei úgy vannak elrendezve, hogy ne nyomják el azokat az ünnepnapokat vagy szent időket, amelyek az üdvösség misztériumait jelenítik meg,² ne szakítsák meg ok nélkül a zsoltárok és a szentírási szakaszok sorozatát, és ne vigyenek szükségtelen ismétlésekbe, ugyanakkor alkalmas módon szolgálják mindenki jogos áhítatát. Ezekhez az alapelvekhez igazodott mind a II. Vatikáni Zsinat által elrendelt naptárreform, mind pedig a zsolozsmában a szentek ünneplésének rendje, amint ezt a következő számok leírják.

219. A szentek ünneplése főünneppelel, ünneppelel vagy emléknappal történik.

220. Az emléknappal vagy kötelező, vagy – ha ez nincs jelezve – tetszés szerinti. Amikor a zsolozsmázás a nép bevonásával történik, vagy egy közösség végzi az imaórák liturgiáját, akkor annak eldöntéséhez, hogy megfelelő-e vagy sem a tetszés szerinti emléknappal venni, azt kell megfontolni, mit kíván a lelkek java, illetve mi felel meg jobban nemcsak a liturgia vezetőjének, hanem a közösség indokolt lelki igényének is.

221. Ha ugyanarra a napra több tetszés szerinti emléknappal esik, a többi mellőzésével csak az egyik ünnepelhető.

222. Csak főünnepnek jár ki áthelyezés, és ez a rubrikák szerint történik.

223. Az alábbi szabályok érvényesek mind az általános római, mind pedig a külön helyi naptárba felvett szentek ünneplésére.

224. Azokat a részeket, amelyeknél nincs saját szöveg, a szentek Közös zsolozsmájából vesszük.

² Vö. A II. Vat. Zsin. *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról, 111.

1. A zsolozsma rendje főünnepeken

225. A főünnepeknek előestéjükön I. Esti dicséretük van.

226. Mind az I. mind a II. Esti dicséretben saját: a himnusz, az antifónák, a rövid olvasmány válaszos énekével együtt és a zárókönyörgés. Ha ezekből valamelyik hiányoznék, azt a Közös részből kell venni.

Az I. Esti dicséret mindkét zsoltára ősi hagyomány szerint általában a **Laudate (Hallel)** zsoltárok közül van (vagyis a 112., 116., 134., 145., 146., 147. zsoltárok közül); az újszövetségi kanticum meg van adva. A II. Esti dicséretben a zsoltárok és a kanticum saját. A fohászokat, ha nem lennének megadva, a Közös részből kell venni.

227. A Reggeli dicséretben saját: a himnusz, az antifónák, a rövid olvasmány válaszos énekével együtt és a zárókönyörgés. Ha valamelyik nem lenne megadva, a Közös részből kell venni. A zsoltárok a Zsoltáros rész I. vasárnapjának zsoltárai. A fohászokat, ha nem lennének megadva, a Közös részből kell venni.

228. Az Olvasmányos imaórában minden saját: a himnusz, az antifónák, a zsoltárok, az olvasmányok és a válaszos énekek. Az első olvasmány szentírási, a második a szenttel kapcsolatos. Ha pedig olyan szentről van az ünneplés, akinek csak helyi tiszteletét őrzik és még a helyi Saját részben sem kapott külön szövegeket, akkor mindent a Közös részből kell venni.

Az Olvasmányos imaóra végén **Téged, Isten, dicsérünk...** himnusz van és saját zárókönyörgés.

229. A Napközi imaórában, vagyis a Délelőtti, Déli és Délutáni imaórában, a napi himnuszt kell venni, hacsak nincs másképpen jelezve. A zsoltárok a zárándokzsoltárok közül valók, saját antifónával; ha azonban éppen vasárnap van, a Zsoltáros rész I. vasárnapjának zsoltárait vesszük. A rövid olvasmány és a zárókönyörgés saját. Urunk egyes főünnepeire azonban külön kiemelt zsoltárok vannak.

230. A Befejező imaórában mindent a vasárnapról kell venni az I. illetve a II. Esti dicséret után.

2. A zsolozsma rendje ünnepeken

231. Az ünnepeknek nincsen I. Esti dicséretük, kivéve, amikor Urunk valamely ünnepe vasárnapra esik. Az olvasmányos imaórában, a Reggeli és az Esti dicséretben mindent úgy kell végezni, mint a főünnepen.

232. A Napközi imaórában, vagyis a Délelőtti, Déli és Délutáni imaórában a napi himnuszt vesszük, a zoltárokat antifónáikkal a köznapról, hacsak valamilyen sajátos ok vagy hagyomány nem kívánja meg, hogy saját antifónát vegyünk, amikor is ez ott közölve van. A rövid olvasmány és a zárókönyörgés saját.

233. A Befejező imaóra a köznapi.

3. A zsolozsma rendje a szentek emléknapjain

234. A kötelező és tetszés szerinti emléknap között, amennyiben ez utóbbit megüljük, a zsolozsma rendjét illetően nincs semmi különbség, hacsak nem olyan tetszés szerinti emléknapról van szó, amely történetesen kiváltságos időre esik.

a) Egyszerű köznapokra eső emléknapok

235. Az Olvasmányos imaórában, a Reggeli és az Esti dicséretben:

a) a zoltárokat antifónáikkal együtt a soros köznapról kell venni, hacsak nincsenek jelezve saját antifónák vagy saját zoltárok;

b) az Imádságra hívás antifónáját, a himnuszt, a rövid olvasmányt, a **Benedictus**- és a **Magnificat**-antifónát, valamint a fohászokat – ha van saját – a szentről vesszük, egyébként vagy a Közös részből, vagy a soros köznapról;

c) a zárókönyörgés mindig a szentről van;

d) az Olvasmányos imaórában az első olvasmány válaszos énekével együtt a soros szentírási részlet (Scriptura occursens). A második olvasmány saját, vagy a Közös részből vett válaszos énekével együtt a szenttel kapcsolatos (Lectio hagiographica). Ha nincs saját olvasmány a szentről, akkor az egyházatyák szövegeiből vesszük a soros köznap olvasmányát.

Nincs **Téged, Isten, dicsérünk...** himnusz.

236. A Napközi imaórában, vagyis a Délelőtti, Déli és Délutáni imaórában, valamint a Befejező imaórában nincs említés a szentről, hanem minden a köznapról van.

b) Kiváltságos időkre eső emléknapok

237. Vasárnap, főünnepeken és ünnepeken, valamint Hamvazószerdán, Nagyheten és Húsvét nyolcada alatt az esedékes emléknapról semmit sem veszünk.

238. Nem ünneplünk kötelező emléknapot december 17-től 24-ig, valamint Karácsony nyolcada alatt és Nagyböjt köznapjain, még külön naptár alapján sem. Ha ilyen emléknapi történetesen Nagyböjtre esnek, abban az évben tetszés szerinti emléknapnak számít.

239. Ha valaki az előző pontban említett időkben akar ünnepelni egy szentet, akit egyébként kötelező emléknappal ünneplünk, akkor:

a) az Olvasmányos imaórában az Időszaki részből vett patrisztikus olvasmány és annak válaszos éneke után vegye a szenttel kapcsolatos olvasmányt is a maga válaszos énekével, és befejezésül a szentről szóló könyörgést imádkozza el;

b) ezenkívül a Reggeli és az Esti dicséretben a zárókönyörgés után – elhagyva annak záradékát – elmondhatja a szentről a (Saját vagy a Közös részből vett) antifónát és könyörgést.

c) Szűz Mária szombati emléknapja

240. Azokon az évközi szombatokon, amelyeken megengedett a tetszés szerinti emléknapok ünneplése, ugyanazzal a rítussal vehető Szűz Mária szombati emléknapja a maga olvasmányával.

III. AZ EGYHÁZI NAPTÁR HASZNÁLATA; LEHETŐSÉG TELJES VAGY RÉSZLEGES ELTÉRÉSRE

a) Az egyházi naptár használata

241. Kórusban vagy közösségben a zsolozsmázók saját egyházi naptárukat kövessék, tudniillik egyházmegyéjük vagy szerzetescsaládjuk vagy templomuk naptárát.³ A szerzetescsaládok tagjai pedig a helyi egyház közösségével együtt ünneplik a székesegyház felszentelését, továbbá a hely vagy a nagyobb földrajzi egység fővédőszentjeit.⁴

242. Ha a zsolozsmázásra bármilyen címen kötelezett klerikus vagy szerzetes bekapcsolódik valamely közösen végzett zsolozsmába, ezzel eleget tesz a megfelelő részre vonatkozó kötelezettségének, még ha így el is tért saját naptárától vagy rítusától.

243. Az egyedül végzett zsolozsmában igazodni lehet vagy a helyi naptárhoz, vagy a saját naptárhoz, kivéve ez utóbbinak főünnepeit és ünnepeit.⁵

b) A zsolozsma szabad megválasztása

244. Köznapokon, amelyek megengedik a tetszés szerinti emléknapok ünneplését, jogos okból vehető ugyanazon a rangon (vö. 234–239. sz.) arról a szentről a zsolozsma, aki azon a napon szerepel a római Martirológiumban vagy annak szabályosan jóváhagyott függelékében.

³ Vö. Általános szabályok a liturgikus évről és naptárról, 52.

⁴ Vö. *Uo.*, 52 c.

⁵ Vö. A liturgikus napok táblázata, 4 és 8: *alább*, 96–98.

245. Főünnepek, valamint Advent, Nagyböjt és Húsvét vasárnapjai, továbbá Hamvazószerda, Nagyhét, Húsvét nyolcada és Halottak napja kivételével szabad ún. választható zsolozsmát (Officium votivum) végezni – akár csupán egy-egy imaórát kiemelve – ha ezt valamilyen közösséget érintő ok, vagy akár az egyéni buzgóság javallja. Ilyen ok lehet: zárándoklat, helyi ünnep, valamely szent nyilvános ünnepélése.

c) Formulák szabad megválasztása

246. Egyes különleges esetekben a soron levő zsolozsmától eltérő formulák is választhatók, csak ezek ne változtassák meg az imaóra felépítését, és szem előtt kell tartani az alábbiakat.

247. Vasárnap, főünnepen, Urunknak az általános naptárba felvett ünnepein, Húsvét és Karácsony nyolcadában, valamint december 17-től 24-ig bezárólag sohasem szabad megváltoztatni a zsolozsmában a kifejezetten saját vagy az ünnephez alkalmazott formulákat; ilyenek az antifónák, a himnuszok, az olvasmányok, a válaszos énekek, a könyörgeések és legtöbbször a zsoltárok is.

A soros hét vasárnapi zsoltárai helyett azonban kellő okból vehetőek egy másik hétnek a vasárnapi zsoltárai, sőt a nép bevonásával végzett liturgiában olyan zsoltárok is, amelyeket azzal a szándékkal választanak ki, hogy a népet ezek segítségével vezessék be fokozatosan a zsoltárok megértésébe.

248. Az Olvasmányos imaórában a Szentírásból vett soros szöveget mindig tiszteletben kell tartani. A zsolozsmára is vonatkozik az Egyház szándéka, hogy „a Szentírás jelentősebb részét felolvassák a nép előtt meghatározott számú év leforgása alatt”.⁶

Éppen ezért az adventi, karácsonyi, nagyböjti és húsvéti időben ne térjenek el attól az olvasmányrendtől, amely az

⁶ A II. Vat. Zsin. *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról, 51.

Olvasmányos imaórában található. Az évközi időben egy-egy napra vagy néhány egymást követő napon lehet jogos okból olyan olvasmányokat venni, amelyek más napokra vannak kijelölve, vagy éppen más szentírási szakaszokat is. Ilyen esetek lehetnek: lelkigyakorlatok, lelkipásztori gyűlések, imapanok az Egyház egységéért és hasonlóak.

249. Amikor valamely főünnep, ünnep vagy különleges ünneplés miatt megszakad a folyamatos olvasás, ugyanazon a héten szabad – az egész hét elosztását figyelembe véve – vagy az elmaradt részt az esedékes részhez hozzákapcsolni, vagy pedig dönteni arról, hogy melyik nap szövegét részesítsük előnyben.

250. Az Olvasmányos imaórában második olvasmány helyett jogos okból választható ugyanazon időszakból másik olvasmány, mégpedig vagy az Imaórák Liturgiája című zsolozsmáskönyvből, vagy a Szabadon választható olvasmányok könyvéből (161. sz.). Ezenkívül évközi köznapokon, sőt, ha megfelelőnek látszik, Advent, Karácsony, Nagyböjt és Húsvét idején is megengedett valamelyik egyházatya olyan művének megközelítően folyamatos olvasása, amely megfelel a Szentírás és a liturgia szellemének.

251. A kiemelt idők köznapjainak saját rövid olvasmányai, könyörgései, énekei és fohászaik végezhetők ugyanazon idő más köznapjain is.

252. Legyen mindenkinek szívügye,⁷ hogy a soros zsoltárok négy hétre osztott menetéhez ragaszkodják. Alkalmadtán azonban, ha akár az imádkozó lelki java, akár lelkipásztori szempont úgy kívánja, szabad a napra kijelölt zsoltárok helyett másik napról venni a zsoltárokat, ugyanabból az imaórából. Lehetnek ezenkívül alkalmacszerűen előforduló esetek, amikor odaillőbb zsoltárokat és egyéb részeket is lehet kiválasztani, választható zsolozsma gyanánt.

⁷ Vö. *fentebb*, 100–109.

V. FEJEZET

A KÖZÖS ZSOLOZSMÁZÁS RENDJE

I. A KÜLÖNFÉLE SZEREPEK

253. A zsolozsmában, akárcsak a többi liturgikus cselekmény folyamán „a szent szolgálatban lévők éppúgy, mint a hívek, feladatuk végzése közben csak azt tegyék, de azt mind tegyék is meg, ami rájuk tartozik a dolog természete és a liturgikus szabályok szerint”.¹

254. Ha püspök vezeti a zsolozsmázást, főképpen a székes-egyházban, vegyék őt körül papjai és a segédkezők, a nép pedig minél teljesebben és cselekvőbben kapcsolódjék be. Általában pap vagy diakónus vezesse a nép bevonásával végzett zsolozsmát, és segédkezők is legyenek.

255. A liturgiát vezető pap vagy diakónus alba vagy karing fölé stólat vehet, a pap palástot is ölthet. Nincs akadályának, hogy ünnepi alkalmakkor több pap is palástot vegyen, a diakónusok pedig dalmatikát.

256. A liturgiát vezető pap vagy diakónus feladata, hogy a papi széknél a bevezető verssel megnyissa a zsolozsmát, bevezesse az Úr imáját, elmondja a zárókönyörgést, köszöntse, megáldja és elbocsássa a népet.

257. A fohászokat vagy a pap vagy a segédkező imádkozza elő.

258. Ha nincs jelen pap vagy diakónus, a zsolozsma vezetője csak egy a többiek között: nem lép be a papi térségbe (presbitérium), nem köszönti és nem áldja meg a népet.

¹ A II. Vat. Zsin. *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról, 28.

259. A felolvasók alkalmas helyen állva adják elő a hosszabb vagy a rövidebb olvasmányokat.

260. Az antifónákat, a zsoltárokat és más énekeket a kántor vagy az énekesek kezdik. A zsoltározásra nézve meg kell tartani a 121–125. számok előírásait.

261. A Reggeli és az Esti dicséretben az evangéliumi kanticum alatt meg lehet tömjénezní az oltárt, majd a papot és a népet.

262. A kóruskötelezettség a közösségre vonatkozik, és nem ír elő valamely meghatározott helyet. Nem szükséges, hogy a zsolozsma helye a templom legyen, különösképpen akkor nem, ha olyan imaórákról van szó, amelyeket ünnepélyesség nélkül végeznek.

263. Valamennyi résztvevő áll:

a) az Imádságra hívás és az egyes imaórák bevezető versei alatt;

b) a himnuszok alatt;

c) az evangéliumi kanticum alatt;

d) a fohászok, az Úr imája és a zárókönyörgés alatt.

264. Az olvasmányokat – az evangélium kivételével – mindenki ülve hallgatja.

265. Zsoltárok, kanticumok és ezek antifónái alatt a közösség ül vagy áll, a helyi szokás szerint.

266. Mindenki keresztet vet magára:

a) az imaórák bevezető versére: **Istenem, jöjj segítségemre!**

b) az evangéliumi kanticumok: **Áldott az Úr (Benedictus), Magasztalja lelkem (Magnificat) és Bocsásd el most (Nunc dimittis) kezdetén.**

Mindenki kereszttel jelöli meg az ajkát az Imádságra hívás kezdetén, ezekre a szavakra: **Nyisd meg, Uram, ajkamat!**

II. ÉNEKLÉS A ZSOLOZSMÁBAN

267. Az Általános Rendelkezések rubrikáiban és előírásai-ban ezek a szavak: „mondani”, „előadni” egyaránt vonatkoznak énekelt vagy mondott szövegére, az alábbiak szerint.

268. „A zsolozsma éneklése nagyon ajánlatos azoknak, akik kórusban vagy közösen végzik a szent szolgálatot, minthogy ezen ima természetének így felel meg inkább; az éneklés a nagyobb ünnepélyességnek is jele, és mutatja, hogy Isten dicséretében mennyire összeforrtak a szívek.”²

269. Minden liturgikus cselekményre, de különösképpen a zsolozsmára vonatkozik az, amit a liturgikus énekről jelentett ki a II. Vatikáni Zsinat.³ A zsolozsma a maga egészében és részeiben úgy készült el, hogy az is gyümölcsözően végezhesse, aki egymagában imádkozza; ámde több részlete lírai alkotás is, ezek pedig teljes hatásukat csak énekeken fejtik ki; így például a zsoltárok, a kantikumok, a himnuszok és a válaszos énekek.

270. Nem helyes tehát csak a zsolozsma díszének tekinteni az éneket, mint ami kívülről, hozzáadásként járul az imádsághoz; az ének ugyanis az imádkozó és Istent dicsérő lélek mélységeiből tör elő, és az ének tárja fel igazán a keresztény istentisztelet közösségi jellegét.

Dicséretet érdemel tehát minden keresztény közösség, ha a zsolozsmázásnak énekes formáját minél gyakrabban választja. Ezért megfelelő elméleti és gyakorlati oktatásban kell részesíteni a klerikusokat és a szerzeteseket, de a világi híveket is, hogy – elsősorban ünnepnapokon – mindnyájan örömmel énekelhessék az imaórákat. Minthogy pedig nem könnyű feladat énekelve végezni az egész zsolozsmát,

² Ritus Kongregáció *Musicam sacram* instrukciója, 37. 1967. március 5., A.A.S. 59 (1967), 310. o.; vö. A II. Vat. Zsin. *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról, 99.

³ Vö. A II. Vat. Zsin. *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról, 113.

és mert az Egyház istendicsérete – akár eredetét, akár természetét tekintve – nem csupán a klerikusok vagy a monasztikus szerzetesek dolga, hanem az egész keresztény közösség szent ügye, azért egyszerre több szempontot is figyelembe kell venni, hogy az éneklés a zsolozsmában jól rendezett legyen, eltalálja a kellő mértéket és igazi szépséget sugározzon.

271. Elsősorban azt lehet ajánlani, hogy legalább vásár- és ünnepnapokon legyen ének; az ének nagyobb szerepéről pedig az ünnepélyesség magasabb fokát lehessen felismerni.

272. Nem minden imaórának egyenlő a fontossága. Ezért megfelelő, hogy a többit megelőzve a Reggeli és az Esti dicséretet emeljük ki énekkel, mert ezek valódi sarokkövei a zsolozsmának.

273. Továbbá, az egész zsolozsma éneklése ajánlatos ugyan – feltéve, ha igazán szépen és lélekkel történik – mégis alkalmazható időnként a „fokozatos” ünneplés elve; részben gyakorlati okokból, részben pedig azért is, mert a zsolozsma elemeit nem lehet megkülönböztetés nélkül egy szintre helyezni, így nyeri el ismét mindegyik elem a maga eredeti értelmét és igazi szerepét, így biztosítható az is, hogy a zsolozsma liturgiája ne tűnjék fel úgy, mintha a múlt idők szép maradványa lenne, mely elvárja, hogy megcsodálják a maga változatlan merevségében, hanem ellenkezőleg, korszerű formákban így éledhet újjá, így gazdagodhat és válhat szüntelenül beszédes tanújává egy-egy közösség lüktető életének.

A „fokozatos” ünneplés elve azt mondja ki, hogy több fokozat is lehet a teljes egészében énekelt és a csak mondott zsolozsmázás között. Ez a módszer biztosítja a nagyvonalú és jóleső változatosságot, amelyben mérvadó az éppen ünnepelt nap vagy imaóra színezete, a zsolozsma szövegét alkotó egyes elemek sajátossága, továbbá a közösség létszáma és jellege, nemkülönben az énekesek száma.

Ez a gazdagabb választási lehetőség segít majd az eddiginél többször énekelni az Egyház istendicséretét s ezt sokféleképpen alkalmazni a körülményekhez, így nem csekély reménységgel lehet várni, hogy korunk igényének megfelelő új utak és új formák alakulnak ki, mint ahogy ez közismerten mindig is így történt az Egyház életében.

274. A latinul énekelt liturgikus cselekményekben a gregorián korálishnak, mint a római liturgia sajátos énekének kell megadni az első helyet, elismerve más dallamok egyenjóságát.⁴ Az Egyház azonban „a szent zene egyetlen más fajtáját sem zárja ki a liturgikus cselekményekből, csak feljeljenek meg azok a liturgikus cselekmény szellemének, az egyes részek jellegének, és ne akadályozzák meg a nép szükséges cselekvő részvételét”.⁵ Ha éneklük a zsolozsmát, és valamelyik antifónához nincs megadva a dallam, egy másik antifónát vegyenek a zenei gyűjteményből, csak ez alkalmas legyen, a 113. és a 121–125. számok alapján.

275. Minthogy a zsolozsma honi nyelven is énekelhető, „megfelelőképpen gondoskodni kell arról, hogy az énekelt népnyelvű liturgiához új dallamok álljanak rendelkezésre”.⁶

276. Nincs semmi akadálya annak, hogy egyazon zsolozsmában a különböző részeket más-más nyelven énekeljék.⁷

277. Hogy mely részeket kell elsősorban énekelni, az a liturgikus ünneplés eredeti rendeltetéséből következtethető ki; ez a rendeltetés megköveteli, hogy ragaszkodjanak mindegyik rész és ének értelméhez és sajátosságához. Vannak

⁴ Vö. A II. Vat. Zsin. *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról, 116.

⁵ Rítus Kongregáció *Musicam sacram* instrukciója, 9: 1967. március 5., A.A.S. 59 (1967), 303. o.; vö. A II. Vat. Zsin. *Sacrosanctum Concilium* kezdetű konstitúciója a szent liturgiáról, 116.

⁶ Rítus Kongregáció *Musicam sacram* instrukciója, 41; vö. 54–61: 1967. március 5., A.A.S. 59 (1967), 312, 316–317. o.

⁷ Vö. *Uo.*, 59: 315. o.

ugyanis részek, amelyek már önmagukban is éneklést kívánnak meg;⁸ ezek elsősorban a felkiáltások, a válaszok a pap és a segédkezők üdvözléseire és a litániaszerű fohászokra; ilyenek továbbá az antifónák és a zsoltárok, az ismétlődő versek vagy válaszok, végül a himnuszok és kanti-kumok.⁹

278. Nagyon szoros a kapcsolat a zsoltárok és a zene között (vö. 103–120. számokat); ez köztudott, és mind a héber, mind a keresztény hagyomány igazolja. Valóban, sok zsoltár teljes megértését nagymértékben az segíti elő, ha éneklük, vagy legalábbis mindig a költészet és a zene összefüggéseiben nézik. Ha tehát lehetséges, az éneklést kell előnyben részesíteni, főképpen a jelesebb napokon és imaórákban, illetőleg, ha a zsoltár eredeti jellege is ezt kívánja.

279. A 121–123. számok leírják a zsoltárok imádkozásának többféle módját. Ezekben a változatosságot nem is annyira a külső körülmények tekintetbevételével kell biztosítani, hanem az egyazon ünneplés során is előkerülő zsoltárok különböző műfaja szerint, így esetleg jobb csak végighallgatni a bölcselkedő vagy történeti zsoltárokat, míg ellenkezőleg: szinte magukkal hozzák a közös éneklés igényét a himnusszerű és a hálaadó zsoltárok. Az pedig mindenképpen igen fontos, hogy az ének és ünneplés ne okozzon túlterhelést, ne legyen mesterkéltné, vagyis olyan, amely csak a szabályok formális végrehajtásával törődik; ellenkezőleg, legyen minden természetes és igaz. Arra kell ugyanis elsősorban törekedni, hogy a lelkeket áthassa az Egyház ez ősi és sajátos imádságának szeretete és mindenki számára lelki élvezet legyen Isten dicsérete (vö. 146. zsoltár).

280. Ha a himnuszok tartalmasak és művésziek, gazdagítják azt is, aki csak mondja a zsolozsmát; természetüknél fogva azonban éneklésre vannak szánva. Ezért ajánlatos,

⁸ Rítus Kongregáció *Musicam sacram* instrukciója, 6: 302. o.

⁹ *Uo.*, 16 a, 38: 305, 311. o.

hogyan a közösségi ünneplés alkalmával lehetőség szerint énekeljék azokat.

281. A 49. számban említett rövid válaszos ének a Reggeli és az Esti dicséret olvasmánya után éneklésre, mégpedig a néppel való éneklésre van szánva.

282. Azok a válaszos énekek is, amelyek az Olvasmányos imaórában az olvasmányhoz kapcsolódnak, természetük és szerepük szerint éneklést kívánnak. A zsolozsma egészébe azonban úgy vannak beépítve, hogy egyénileg végzett imádkozás esetén is hatásosak legyenek. Azok a válaszos énekek, amelyekhez egyszerűbb és könnyebb dallamok készültek, gyakrabban lesznek énekelhetők, mint azok, amelyeknek dallamai az ősi liturgikus forrásokból származnak.

283. Magukban véve sem a hosszabb, sem a rövidebb olvasmányok nincsenek éneklésre szánva. Nagyon kell vigyázni arra, hogy a felolvasás méltóan, tiszta és tagolt kiejtéssel történjék, és így mindenki jól hallhassa és megérthesse azokat. Következésképpen az olvasmányoknál csak akkor van helye az éneklésnek, ha ezáltal jobban felfoghatók lesznek a szavak és könnyebbé válik a tartalom megértése.

284. A közösség vezetőjére tartozó szövegek, mint például a könyörgések, énekelhetők – méltóan és megfelelő módon – főleg latin zsolozsmában. Az éneklés azonban egyes honi nyelveken nehézségekkel járhat, bár adódhat úgy, hogy a szöveg éppen az ének által válik mindenki számára még érthetőbbé.